

Rapportage 7e Ronde

Beschermingsopdracht voor Oekraïners in Nederland

Beschermingsopdracht voor Oekraïners in Nederland

Rapportage 7e Ronde

Auteurs

Lena Weber
Tetiana Uhnivenko
Roos van der Zwan
René van Son

© 2026 Regioplan

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Aanleiding.....	5
1.1	<i>Vraagstelling</i>	5
1.2	<i>Leeswijzer</i>	5
2	Omvang van de groep Oekraïense ontheemden in Nederland	7
2.1	<i>Demografische kenmerken.....</i>	7
2.2	<i>Woonsituatie</i>	8
2.3	<i>Vertrek uit Nederland: emigranten</i>	8
2.4	<i>Arbeidsmarktparticipatie</i>	10
3	Methode.....	12
3.1	<i>Dataverzameling</i>	12
3.2	<i>Data-analyse</i>	13
4	Bevindingen: inzicht in verschillende groepen Oekraïense ontheemden	16
4.1	<i>Mensen met kinderen.....</i>	16
4.2	<i>Mensen die al langer in Nederland verblijven</i>	19
4.3	<i>Nieuwe aankomsten</i>	23
4.4	<i>Mensen in kwetsbare posities</i>	26
4.5	<i>Rol van informatievoorziening</i>	28
5	Conclusies	30

1. Aanleiding

1 Aanleiding

Het rapport 'Geen weg terug? Oekraïense ontheemden tussen hoop en realiteit' van Clingendael en Regioplan, gepubliceerd in november 2025, toont aan dat de mogelijkheden en intenties tot terugkeer onder Oekraïners in Nederland beperkt blijven. Hoewel de emigratie vanuit Oekraïne naar Nederland afneemt in absolute getallen, blijven perspectieven op een spoedige wederopbouw beperkt door aanhoudende intensivering van de oorlog en beperkte economische mogelijkheden in het thuisland. Dit is in het rapport terug te zien in de afname van terugkeerintenties onder Oekraïense ontheemden.

In maart 2027 loopt de huidige Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) af. De nieuwe plannen voor een vervolg zijn onderzocht, na maart 2027 ontvangen Oekraïense ontheemden een transitiedocument: een tijdelijke reguliere verblijfsvergunning voor drie jaar, waarmee zij zich kunnen voorbereiden op terugkeer naar Oekraïne. Het kabinet wil in deze periode ook dat ontheemden actief moeten kunnen deelnemen aan de samenleving via arbeidsparticipatie en onderwijs. De verdere invulling hiervan moet nog bekend worden. In het rapport bespreken we in hoeverre de nieuwe plannen bekend zijn en van invloed zijn op de intenties tot terugkeer onder Oekraïense ontheemden in Nederland.

1.1 Vraagstelling

Hoe verblijf- en vertrekintenties verschillen tussen verschillende groepen ontheemde Oekraïners kreeg in de eerdere onderzoeksrondes beperkte aandacht. De vraag die daarom centraal staat in dit onderzoek is: *wat zijn de verblijf- en vertrekintenties van Oekraïense ontheemden, de belangrijkste factoren die hierop van invloed zijn, en hoe verschillen deze tussen verschillende groepen?* Daarbij ligt de focus op de volgende groepen:

1. **Volwassenen met kinderen:** hierbij staat de impact van het hebben van (jonge) kinderen op verblijf- en terugkeerintenties centraal en mogelijke verschillen tussen verschillende leeftijdsgroepen.
2. **Volwassenen die al langer in Nederland zijn (follow-up-interviews):** waarbij we aandacht hebben besteed aan veranderingen in leefsituaties en keuzes ten aanzien van verblijf of vertrek.
3. **Nieuwe aankomsten:** deze groep bestaat uit ontheemde Oekraïners die vanaf juni 2025 in Nederland verblijven. Hierbij hebben we ons vooral gericht op migratiemotieven en, indien van toepassing, de motieven voor doormigratie.
4. **Volwassenen in kwetsbare posities:** bijvoorbeeld zonder werk, zonder netwerk of met psychische kwetsbaarheid, en de impact van de kwetsbaarheid op verblijf- en vertrekintenties.

1.2 Leeswijzer

Het perspectief van Oekraïense ontheemden in Nederland staat in dit rapport centraal. Daarvoor hebben we interviews onder deze groep afgenomen. Voor een goed beeld van de context starten we in hoofdstuk 2 met een overzicht van de ontwikkelingen in de omvang van de groep Oekraïense ontheemden in Nederland en hun kenmerken. In hoofdstuk 3 worden de dataverzameling en de methode van analyse besproken die we voor de interviews gebruikt hebben. In het vierde hoofdstuk bespreken we onze bevindingen op basis van de analyses van de interviews. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste bevindingen samengevat.

2. Omvang van de groep Oekraïense ontheemden in Nederland

2 Omvang van de groep Oekraïense ontheemden in Nederland

In dit hoofdstuk geven we inzicht in de ontwikkelingen in de omvang van de groep Oekraïense ontheemden in Nederland en hun demografische kenmerken. We maken hierbij gebruik van publiekelijk beschikbare data van CBS om de persoonskenmerken te beschrijven.¹

Het CBS heeft op verzoek van het ministerie van SZW demografische cijfers verzameld over de Oekraïense ontheemden die zich sinds 24 februari 2022 als ingezetene in een Nederlandse gemeente hebben ingeschreven. De eerste peildatum van de informatie is 1 november 2022 en de meest recente data hebben als peildatum 1 november 2025. Op deze manier kunnen de data tussen de verschillende peildata vergeleken worden.

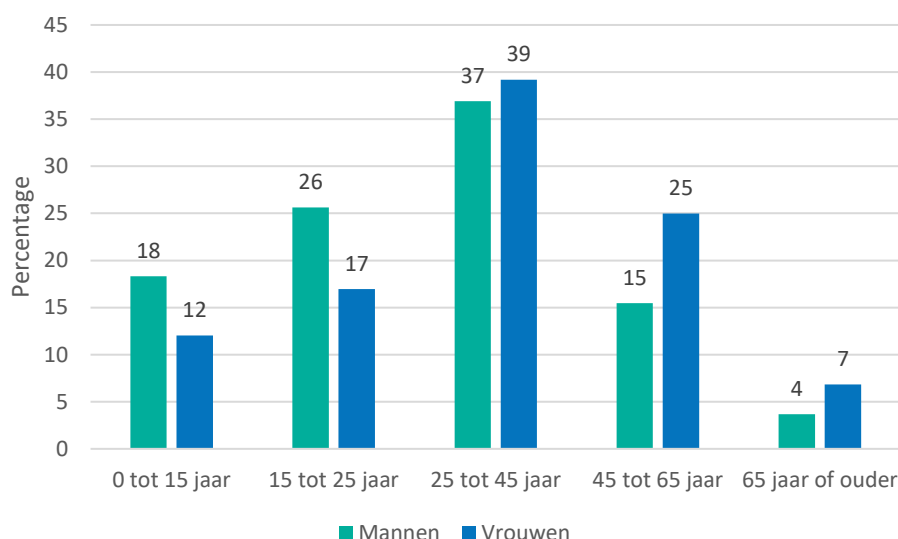
2.1 Demografische kenmerken

In de periode van 24 februari 2022 tot 1 november 2025 hebben 130.140 mensen met de Oekraïense nationaliteit zich ingeschreven bij een gemeente in Nederland. Daarvan bestond de meerderheid uit vrouwen, 76.677 (59%). Van deze groep waren er 53.463 (41%) mannen. Als we bij zowel de mannen als de vrouwen kijken naar de leeftijd, zien we dat de meesten tussen de 25 en 45 jaar zijn (zie figuur 2.1). Bij de mannen is dat 37 procent en bij de vrouwen is dat 39 procent. Bij de vrouwen is een groter aandeel ouder, een kwart is tussen de 45 en 65 jaar, bij de mannen is dat 15 procent. Bij de mannen is juist een groter aandeel jonger, zo is ongeveer een kwart van de mannen tussen de 15 en 25 jaar.

De huishoudsamenstelling is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Figuur 2.2 laat zien dat de meeste Oekraïense ontheemden alleenstaand zijn, 40 procent. Ongeveer een vijfde (21%) zijn thuiswonende kinderen. Ongeveer een kwart van de Oekraïense ontheemden in Nederland woont samen met hun kinderen.

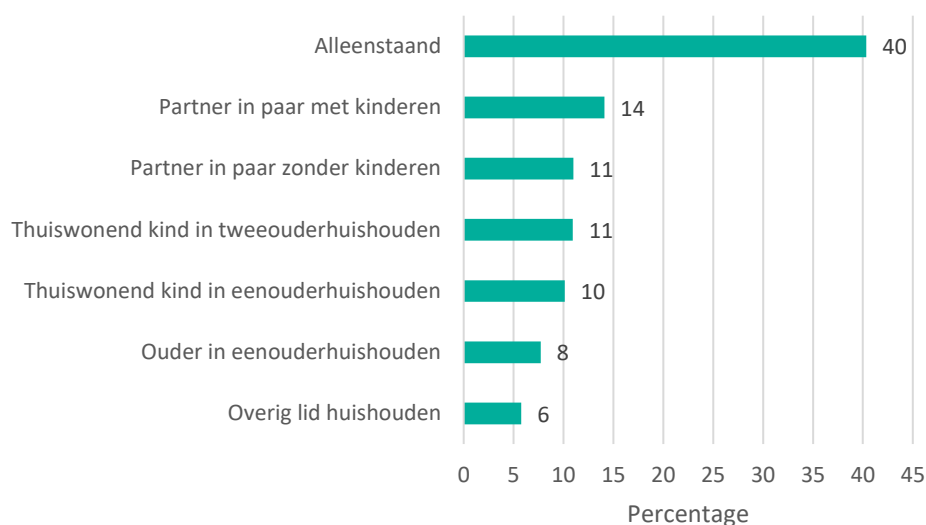
Naast de 130.140 mensen met de Oekraïense nationaliteit hebben ook 4.293 mensen vanuit Oekraïne maar met een andere nationaliteit ('derdelanders') zich ingeschreven bij een gemeente.

Figuur 2.1 Leeftijdscategorieën uitgesplitst naar geslacht, periode 24 februari 2022 – 1 november 2025

¹ CBS (2025). Oekraïense vluchtelingen: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2026/06/oekraïense-vluchtelingen-1-november-2025>

Figuur 2.2 Huishoudsamenstelling in procenten, periode 24 februari 2022 – 1 november 2025

2.2 Woonsituatie

Oekraïense ontheemden zijn verspreid over Nederland in alle 342 Nederlandse gemeenten opgevangen. Amsterdam (4,6%), gevolgd door Den Haag (3,7%) en Rotterdam (2,8%) vangen de meeste Oekraïners op. Dit zijn percentages ten opzichte van het totale aantal 130.140 mensen met de Oekraïense nationaliteit die zich in de periode van 24 februari 2022 tot 1 november 2025 hebben ingeschreven bij een gemeente in Nederland. De percentages en deze top-3 gemeenten zijn vergelijkbaar met de afgelopen jaren.

De CBS-cijfers geven geen duidelijke informatie over het type huisvesting waar Oekraïense ontheemden wonen, maar wel over het type adresbewoning. Van alle 130.140 Oekraïense ontheemden in Nederland woonde op peildatum 1 november 2025 38 procent zelfstandig. Dit verwijst naar adressen waarop alleen personen met een Oekraïense nationaliteit wonen die vanaf februari 2022 zijn geïmmigreerd. Een klein deel woonde in bij Oekraïners die al voor 2022 in Nederland woonden, 2 procent. Bij de overige 60 procent gaat het om alle personen die niet zelfstandig wonen of inwonen bij Oekraïners.

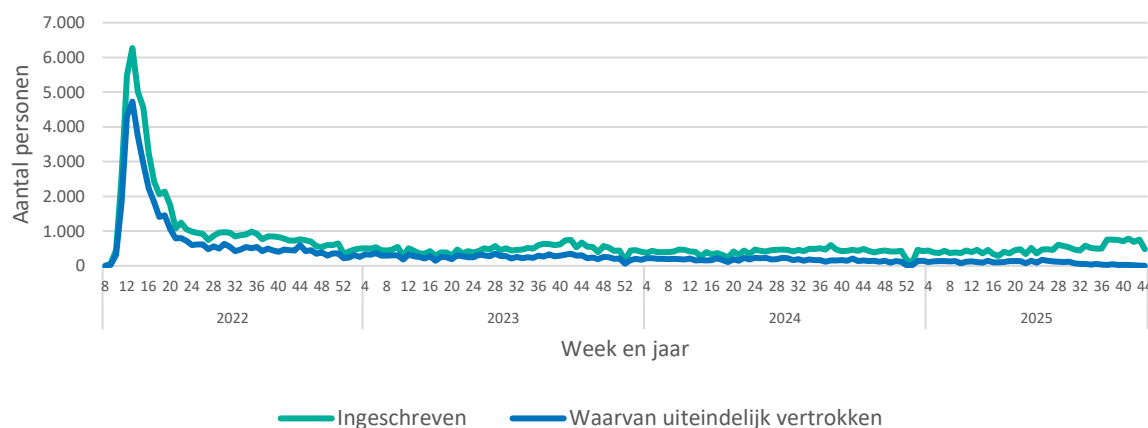
Aanvullend is er informatie beschikbaar over of het adres al eerder was bewoond. Van alle Oekraïense ontheemden in Nederland woont het overgrote deel (84%) op adressen waar waarschijnlijk woonruimte nieuw is gecreëerd voor Oekraïense ontheemden (bijv. een kantoorpand of een woonhuis dat is opgesplitst om meerdere personen te kunnen huisvesten). Deze gegevens van peildatum 1 november 2025 zijn in relatieve zin vergelijkbaar met eerdere jaren.

2.3 Vertrek uit Nederland: emigranten

Niet alle Oekraïense ontheemden die zich in Nederland hebben gevestigd, blijven ook. Figuur 2.3 laat de week van vestiging van Oekraïense ontheemden zien die zich sinds 24 februari 2022 in een Nederlandse gemeente hebben ingeschreven, en het aandeel van hen dat uiteindelijk weer uit Nederland vertrokken is (en zijn uitgeschreven uit de BRP). Figuur 2.3 laat een piek zien in de eerste maanden van 2022. De mensen die zich kort na de inval in Oekraïne in Nederland gevestigd hebben, zijn ook het vaakst weer vertrokken.

Van deze groep zijn er tot de nieuwste peildatum (1 november 2025) 68.699 mensen vertrokken uit Nederland. Een half jaar eerder waren dit er 61.513, dus in de periode 1 mei 2025 tot 1 november 2025 zijn er 7.186 mensen vertrokken. Van het totaal aantal (68.699) emigranten vanaf de periode februari 2022 tot en met 1 november 2025 ging bijna de helft terug naar Oekraïne (47%), van ongeveer een vijfde weten we dat ze naar een ander land dan Oekraïne vertrokken (19%). Van 33 procent is de bestemming onbekend.

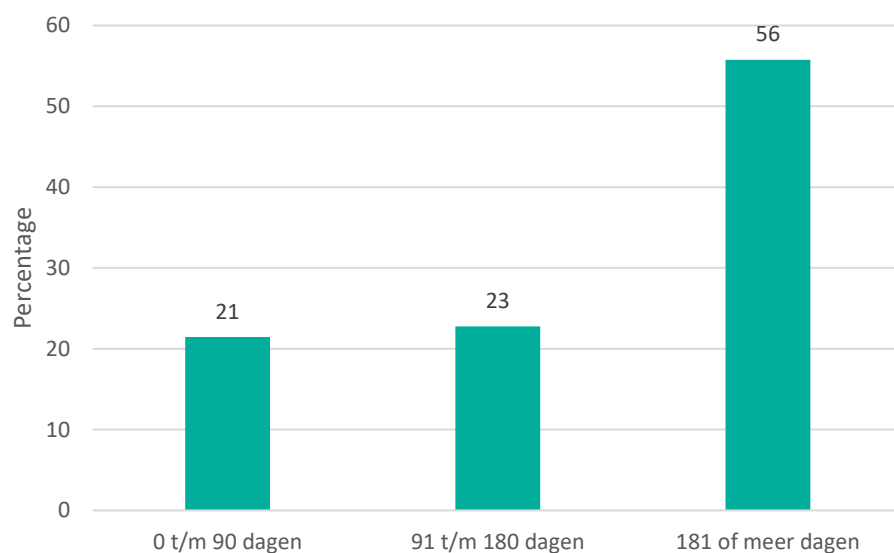
Figuur 2.3: Remigratie Oekraïense ontheemden uit Nederland, periode 24 februari 2022 – 1 november 2025

Noot: het gaat om emigranten met de Oekraïense nationaliteit die zich na 24 februari 2022 bij een Nederlandse gemeente hebben ingeschreven (=registratie). De figuur laat dus enkel zien in welke week mensen zich ingeschreven hebben in een Nederlandse gemeente (de bovenste lijn), en hoeveel van hen weer vertrokken zijn op de peildatum (de onderste lijn).

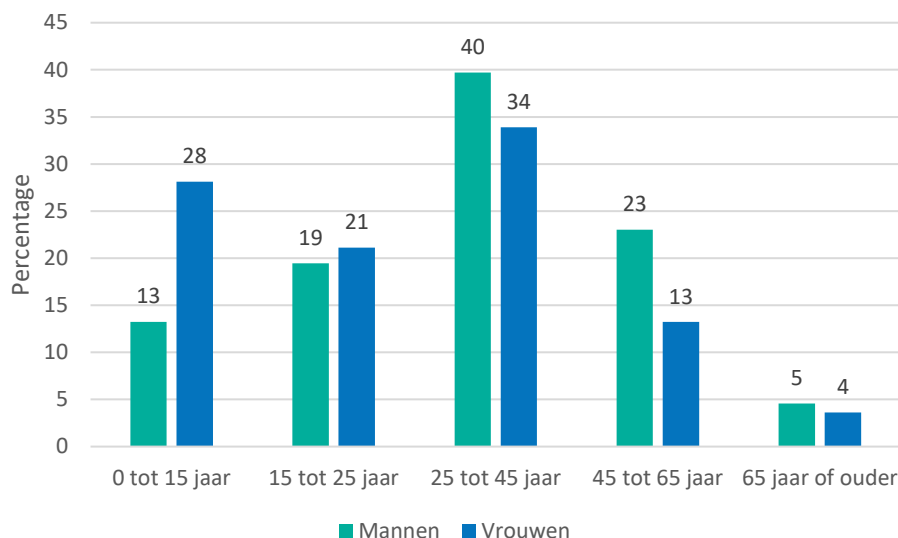
Figuur 2.4 laat zien dat veel van deze emigranten uit Nederland vertrokken na langer dan zes maanden in Nederland te zijn verbleven, 56 procent. Ten opzichte van eerdere peilmomenten is het aandeel dat vertrok vergelijkbaar.

Figuur 2.4 Verblijfsduur in Nederland voor emigratie, peildatum 1 november 2025

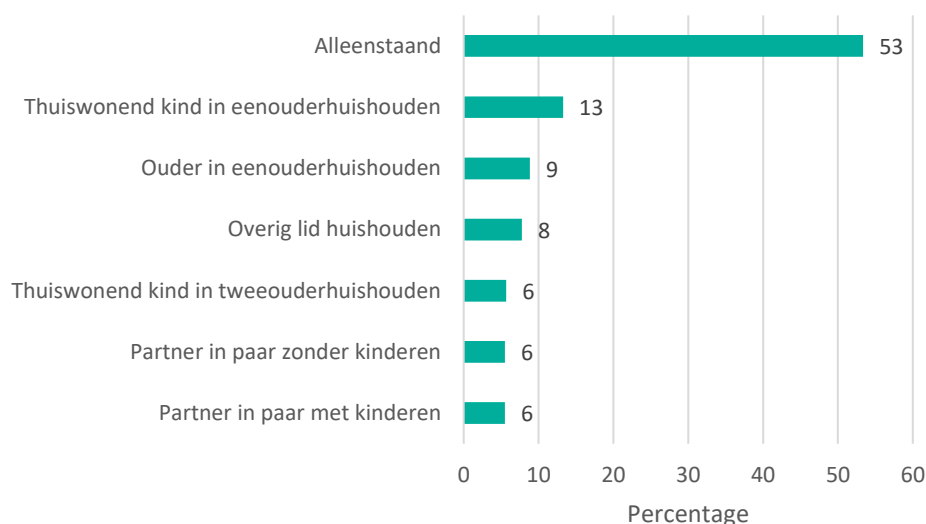
Van alle emigranten was twee derde man (67%). Zowel de man-vrouwverhouding als het aandeel van de verschillende leeftijdscategorieën is gelijk ten opzichte van eerdere jaren. Figuur 2.5 laat zien dat van alle mannen ongeveer 40 procent in de leeftijd van 25 tot 45 jaar is. Bij de vrouwen zien we dat bijna een derde van de emigranten meisjes tot 15 jaar zijn. Bij de jongens tot 15 jaar is dat slechts 13 procent. Dat is waarschijnlijk te verklaren door de dienstplicht van mannen op latere leeftijd.

Figuur 2.5 Leeftijdscategorieën uitgesplitst naar geslacht emigranten, periode 24 februari 2022 – 1 november 2025

Emigranten waren relatief vaak alleenstaanden (53), of thuiswonende kinderen (19%), zie figuur 2.6. Dit is ook vergelijkbaar met de situatie in eerdere jaren.

Figuur 2.6 Huishoudsamenstelling emigranten, peildatum 1 november 2025

2.4 Arbeidsmarktparticipatie

Van alle Oekraïense ontheemden tussen de 15 en 65 jaar (103.920) is 62 procent werkzaam (als werknemer). Bij mannen ligt dat percentage op 60 procent en bij vrouwen op 63 procent. De meerderheid van deze werknemers zit in een precarie positie op de arbeidsmarkt. Hierin zijn nauwelijks verschillen tussen mannen en vrouwen. Zo is meer dan de helft aan het werk als oproepkracht of uitzendkracht (59%). Van alle werknemers heeft 15 procent een contract voor onbepaalde tijd. Ook hier zijn de verschillen tussen mannen (14%) en vrouwen (16%) met een contract voor onbepaalde tijd klein. Van alle werknemers werkt het merendeel 35 uur of meer. Bij mannen is dat twee derde (66%) en bij vrouwen bijna de helft (47%).

De meeste Oekraïners die aan het werk zijn, werken in de zakelijke dienstverlening (50%), of in de handel, vervoer en horeca (31%). Vrouwen werken iets vaker in de handel, vervoer en horeca (33%) dan mannen (27%).

3

3. Methode

3 Methode

In dit hoofdstuk geven we inzicht in de onderzoeksmethode die we voor de interviews gebruikt hebben. We beschrijven eerst de dataverzameling en introduceren de respondentengroep (3.1). Vervolgens zetten we de methode voor de data-analyse uiteen (3.2).

3.1 Dataverzameling

In de vorige ronde maakten we onderscheid tussen werkende mensen met kinderen, jonge mensen zonder kinderen en oudere mensen (40+) die in 2022 aankwamen. In deze ronde richten we ons op Oekraïense ontheemden die recentelijk naar Nederland verhuisden en op Oekraïense ontheemden met kinderen. Hierbij maken we onderscheid tussen mensen met jonge en met volwassen kinderen en in hoeverre dat hun intentie om te blijven of te vertrekken beïnvloedt. In deze ronde hebben we aanvullend gekeken of we mensen in een kwetsbare positie in kaart konden brengen. Dit zijn bijvoorbeeld mensen zonder werk, netwerk of met een psychische kwetsbaarheid. Bij deze groep hebben we geprobeerd te achterhalen waar zij behoefte aan hebben en hoe ze de toekomst voor zich zien.

3.1.1 Methode van interviews

De gespreksleidraad van eerdere rondes is gebruikt voor de interviews en in overleg met onderzoekers van het Clingendael Instituut aangepast voor deze ronde. Een deel van de respondenten spraken we voor het eerst, met name degenen die vanaf juni 2025 in Nederland zijn. Een deel van de respondenten hebben we al eerder gesproken. In deze interviews kwamen ook veranderingen in hun leefsituatie en keuzes aan bod. De interviews duurden gemiddeld een uur, iets langer bij respondenten die we voor het eerst spraken. De interviews zijn afgenomen in het Oekraïens, door een Oekraïense interviewer. Gedurende de periode van dataverzameling was er intensief contact tussen de onderzoekers van Regioplan en de interviewer. Zo konden knelpunten snel worden opgelost en werd de interviewleidraad bijgesteld indien nodig.

3.1.2 Respondenten

We hebben in totaal 40 respondenten gesproken. In dit rapport ligt de nadruk op vier groepen: volwassenen met kinderen, volwassenen die al langer in Nederland zijn, Oekraïense ontheemden die recentelijk naar Nederland zijn gekomen en volwassenen in een kwetsbare positie. Respondenten kunnen tegelijkertijd tot verschillende groepen horen, afhankelijk van hun gezinssituatie, hun verblijfsduur in Nederland en eventueel een kwetsbare positie. De aantallen per groep zijn als volgt:

1. **Volwassenen met kinderen:** van de 40 respondenten hadden er 27 kinderen. Daarvan waren er 18 met kinderen tot 18 jaar en 9 met volwassen kinderen.
2. **Volwassenen die al langer in Nederland zijn (follow-up-interviews):** van de 40 respondenten verbleven er 24 al langere tijd in Nederland, twee van hen waren op het moment van interview vertrokken naar Oekraïne of Polen.
3. **Nieuwe aankomsten:** van de 40 respondenten waren er 16 die sinds juni 2025 of later in Nederland zijn.
4. **Volwassenen in kwetsbare posities:** 13 respondenten vallen onder de groep met een kwetsbare positie.

De respondenten wonen verspreid over Nederland. De meeste van hen wonen in een (middelgrote) stad, maar we hebben er ook een paar gesproken die in dorpen wonen. Van de 40 respondenten zijn er 26 vrouw (65%). De leeftijden van de respondenten lopen uiteen van 22 tot en met 60 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 40 jaar. Van de 27 respondenten van wie de woonplaats in Nederland bekend is, verblijft 37 procent in Noord-Holland (10 respondenten), 22 procent in Overijssel (6 respondenten), 15 procent in Noord-Brabant (4 respondenten) en de overige respondenten in Groningen (2), Gelderland (1) of Flevoland (1). In hoofdstuk 4 beschrijven we hun achtergrondkenmerken in meer detail en geven we systematisch inzicht in hun vertrek- en verblijfsintenties.

We hebben respondenten gevraagd in welke regio ze verbleven voordat ze naar Nederland kwamen. De respondenten komen uit diverse gebieden uit Oekraïne, waaronder Lviv, Vinnytsia, Zhytomyr, Rivne, Ternopil, Volodymyr en Tyachiv, Kyiv en Zaporizhzhia. Ook komen sommige respondenten uit bezet gebied (Mariupol) en (naar eigen zeggen) sterk beschadigde steden (Kharkiv, Dnipro, Bucha en Irpin). In de interviews is niet altijd ter sprake gekomen wanneer respondenten oorspronkelijk uit een ander gebied kwamen, zoals Donetsk of de Krim. Wanneer dit wel bekend was, hebben we dit meegenomen in de analyse.

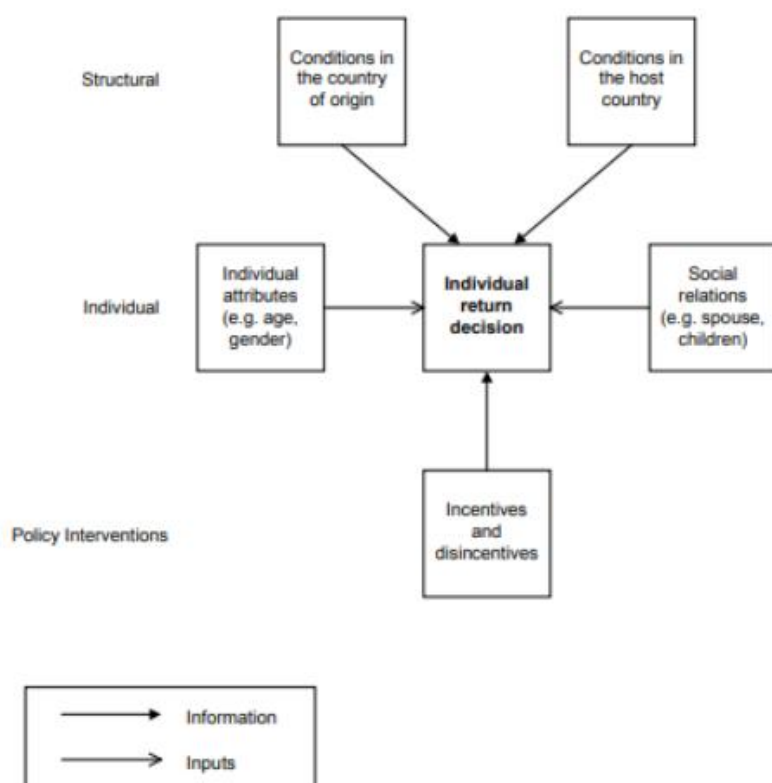
3.2 Data-analyse

We hebben een analysekader ontwikkeld om de besluitvorming ten aanzien van verblijf- en vertrekintenties van Oekraïense ontheemden systematisch te kunnen analyseren en duiden. Het kader combineert twee bronnen:

1. Het voor de eerste rondes gebruikte analysekader, dat gebaseerd was op bevindingen uit eerdere onderzoeksrondes.
2. Het theoretisch onderbouwde model van Koser & Kuschminder (2015)² over de invloed van individuele, structurele en beleidsmatige invloeden op terugkeerbeslissingen.

Terugkeerbeslissingen zijn complex en vaak moeilijk te voorspellen. Ze komen tot stand door een samenspel van verschillende factoren, zoals eerdere migratie-ervaringen, persoonlijke ambities, psychologische overwegingen, sociale relaties en de bredere context waarin iemand zich bevindt. Dit maakt het lastig om bevindingen van de ene persoon of groep direct te vertalen naar anderen. Informatie over omstandigheden en beleid kan bovendien sterk verschillen tussen individuen en groepen. Het model van Koser & Kuschminder sluit aan bij deze complexiteit en biedt een analytisch raamwerk waarin terugkeerbeslissingen worden gezien als het resultaat van structurele omstandigheden in herkomst- en bestemmingslanden, individuele kenmerken en sociale relaties, beleidsinterventies en informatievoorziening.

Figuur 3.1 Model van Koser & Kuschminder (2015)

Het ontwikkelde analysekader is gebruikt om per interview bij te houden welke factoren werden genoemd als push- en pullfactoren, en welke betekenis individuele respondenten aan deze factoren toekennen. Vervolgens is per deelgroep (mensen met kinderen, langer in Nederland verblijvende respondenten, nieuwe aankomsten en mensen in een kwetsbare positie) geanalyseerd welke factoren het meest werden genoemd en welke betekenis de deelgroepen geven aan de factoren.

² Koser, K., & Kuschminder, K. (2015). Comparative research on the assisted voluntary return and reintegration of migrants. *International organization for migration*, 13. Chapter 5.

Tabel 3.1 Analysekader verblijf- en vertrekintenties van Oekraïense ontheemden

Categorie	Factor
Omstandigheden in het land van herkomst	Veiligheidssituatie en conflictontwikkeling
	Politiek-juridische situatie in herkomstland
	Economisch perspectief in herkomstland
	Familie- en zorgverantwoordelijkheden in herkomstland
	Loyaliteit en bereidheid tot wederopbouw
Omstandigheden in land van bestemming (Nederland)	Juridische verblijfszekerheid
	Arbeidsmarktpositie en economische zelfredzaamheid
	Toegang tot voorzieningen en basiszekerheden
	Ervaren sociale veiligheid
	Beleidscontext en -veranderingen in Nederland
Individuele factoren	Levensfase en demografisch profiel
	Migratiegeschiedenis en verblijfsduur
	Psychisch welzijn en emotionele belasting
	Aspiraties en toekomstverwachtingen
	Ervaren handelingsruimte
Sociale factoren	Gezins- en familiestructuren over grenzen heen
	Sociale netwerken in Nederland
	Culturele en sociale inbedding in Nederland
	Emotionele verbondenheid met herkomstland
	Ervaren sociale druk en morele oordelen
Beleidsinterventies en -prikkel	Terugkeerondersteuning en -programma's
	Prikkel vanuit herkomstland
	Timing en proces van beleidsimplementatie

4. Bevindingen

Inzicht in verschillende groepen
Oekraïense ontheemden

4 Bevindingen: inzicht in verschillende groepen Oekraïense ontheemden

In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen uit de zevende onderzoekronde en geven we inzicht in de terugkeer- en verblijfsintenties van verschillende groepen Oekraïense ontheemden. Op basis van de verblijfsduur en de persoonlijke situatie maken we onderscheid tussen vier groepen Oekraïense ontheemden, waarbij mensen tegelijkertijd tot meerdere subgroepen kunnen behoren. Per groep beschrijven we de achtergrondkenmerken van de respondenten. Vervolgens presenteren we hoe verschillende factoren van invloed zijn op de verblijf- en vertrekintenties van deze groep. We beschrijven eerst de intenties van de groep mensen met kinderen (4.1). Vervolgens beschrijven we de groep die al langer in Nederland verblijft (4.2), de nieuwe aankomsten (4.3) en de groep respondenten in een kwetsbare positie (4.4). Tot slot beschrijven we de rol van informatievoorziening bij de terugkeer- en vertrekintenties (4.5).

4.1 Mensen met kinderen

We hebben 18 respondenten met kinderen gesproken, waarvan 5 ouders met jonge kinderen (0-6 jaar), 11 ouders met kinderen van basisschoolleeftijd (7-12 jaar) en 2 ouders met oudere schoolgaande kinderen (13 jaar en ouder). Veel ouders hebben kinderen uit verschillende leeftijdsgroepen; deze respondenten hebben we ingedeeld op basis van de leeftijd van het jongste kind. 78 procent van de ouders is vrouw met een gemiddelde leeftijd van 41 jaar. Het merendeel is hoogopgeleid (ongeveer 72%) en heeft een baan (ongeveer 72%). Van deze groep ouders verblijft ongeveer 70 procent al langer in Nederland en is 30 procent nieuwe aankomsten.

Het merendeel van de ouders wil definitief in Nederland blijven (ongeveer 70%) en ziet terugkeer niet als reële of aantrekkelijke optie. Drie respondenten willen in principe blijven, maar houden terugkeer naar Oekraïne als mogelijke optie open, omdat zij veel onzekerheid ervaren over werk en hun verblijfsstatus. Een mannelijke respondent, gescheiden en met een dochter in Oekraïne, twijfelt of hij in Nederland wil blijven of wil migreren naar een ander land. Twee respondenten zijn inmiddels uit Nederland vertrokken, waarvan één respondent is teruggekeerd naar Oekraïne en één respondent is vertrokken naar Polen.

We hebben 9 mensen gesproken met volwassen kinderen, waarvan het merendeel ook in Nederland verblijft (bij 7 van de 9 respondenten). Oorspronkelijk was het de bedoeling om de intenties van deze groep niet mee te nemen in de subgroep 'mensen met kinderen', uitgaande van de veronderstelling dat volwassen kinderen minder expliciet impact hebben op de verblijfsintenties van hun ouders. Uit de interviews blijkt echter dat voor veel ouders de verblijfslocatie en relatie met volwassen kinderen sterk meeweegt. Daarom beschrijven we in dit hoofdstuk ook de invloed van volwassen kinderen op de keuzes van ouders.

4.1.1 Omstandigheden in Oekraïne

Ontsnappen aan onveiligheid en vermijden van dienstplicht

De veiligheidssituatie was voor mensen met kinderen de doorslaggevende factor voor vertrek en vormt ook nu een belangrijke reden om niet terug te willen keren. Voor deze groep weegt naast de fysieke veiligheid ook de sociale veiligheid voor hun kinderen mee, zoals zorgen over het ontbreken van stabiele en veilige leefomstandigheden, bijvoorbeeld door de hoeveelheid getraumatiseerde burgers en criminaliteit. Sommige ouders maken zich op de lange termijn zorgen over de behandeling van hun zonen die niet in militaire dienst zijn geweest. Er zijn daarnaast ook veel respondenten die er niet in geloven dat de oorlog ooit eindigt, omdat ze geen vertrouwen hebben in een betere relatie met Rusland. Deze ouders denken dat dienstplicht altijd een risico zal blijven voor hun zoons en willen daarom niet terugkeren.

Vertrouwen in economische stabiliteit en rechtszekerheid neemt af

Daarnaast hebben veel ouders weinig vertrouwen in het herstel van de economie, ook niet in de jaren na het einde van de oorlog. Het vertrouwen neemt duidelijk af bij respondenten die al langere tijd in Nederland zijn, maar wordt ook vaker als reden genoemd door mensen die recent uit Oekraïne zijn vertrokken. Hoewel men overal vertrouwen heeft in de fysieke wederopbouw, is er weinig vertrouwen in de juridische en institutionele stabiliteit op de langere termijn. Dit gebrek aan vertrouwen komt in deze ronde vaker terug in de interviews dan in eerdere rondes.

Voor sommigen is dit onzekere vooruitzicht een reden tot twijfel over hun verblijfsintenties in de toekomst, voor anderen de belangrijkste reden om zich te willen vestigen in Nederland.

4.1.2 Omstandigheden in Nederland

Hoop op een beter leven

De hoop op een betere kwaliteit van leven was voor veel ouders, zeker voor de groep ‘nieuwe aankomst’, de belangrijkste vertrekreden en voor alle ouders nu een reden om in Nederland te willen blijven. Mensen met kinderen vinden een stabiele toekomst belangrijk, zowel in vorm van een baan om het gezin te onderhouden als de opleidingskansen voor hun kinderen. Ze zijn zich er erg van bewust dat een goed betaalde en vaste baan een voorwaarde is om in Nederland te kunnen blijven. Ouders zonder baan ervaren dan ook druk om een baan te vinden, en ook ouders met een baan zijn op zoek naar een baan die beter betaalt om hun levensonderhoud en huisvesting te kunnen betalen. Het kunnen betalen van huisvesting is een belangrijke reden om beter betaald werk te willen vinden. Wie al langer in Nederland werkzaam is, ervaart onzekerheid of onrechtvaardigheid bij het idee geen toestemming te krijgen voor permanent verblijf. Doordat de onzekerheid van permanent verblijf in Nederland haaks staat op de behoefte aan een stabiele toekomst voor hun kinderen, wordt de motivatie van ouders om te integreren versterkt: een beter betaalde baan vinden, de taal beter leren en huisvesting vinden.

Gemotiveerd om Nederlands te leren

De meeste ouders lijken zeer gemotiveerd om beter Nederlands te leren, ten eerste omdat dit voor velen een voorwaarde is voor het vinden van een (beter betaalde) baan, ten tweede omdat ze dit zien als belangrijke stap in hun integratie. Doordat ouders via hun kinderen eerder in contact komen met de Nederlandse taal en Nederlandstalige contacten hebben, lijken ze de taal vaker te gebruiken in het dagelijks leven. Voor sommige ouders krijgt het leren van de taal minder tijd en aandacht, omdat de prioriteit moet liggen bij werken en in het levensonderhoud kunnen voorzien. Deze situatie schuurt met de wens om meer maatschappelijke aansluiting te vinden, maar is volgens ouders noodzakelijk om hun toekomst veilig te stellen, zoals een vader met kinderen van basisschool leeftijd vertelt: *“Dit is hoe mijn leven nu is.”*

Wens van stabiliteit sterker dan onzekerheid

Ondanks de ervaren onzekerheid zijn de omstandigheden in Nederland voor alle respondenten een sterke reden om te willen blijven: met name de hoop op stabiliteit, een betere werk-privébalans en de opleidingsmogelijkheden voor hun kinderen. Bij mensen die al langer in Nederland wonen is dit beeld vaak bevestigd, mede doordat ze via hun kinderen positieve ervaringen hebben opgedaan met bijvoorbeeld het school- en zorgsysteem, en ze de contacten met andere Nederlanders waarderen. De onzekerheid over de beschermstatus heeft bij de meeste ouders geen invloed op hun verblijfsintenties op dit moment, ze willen blijven en richten zich vooral op het leven op dit moment. Een vader van kinderen van basisschoolleeftijd vertelt: *“Al mijn plannen zijn hier, ik leef hier en wacht niet op goedkeuring om te mogen leven.”* Ouders zijn zeer gemotiveerd om stappen te zetten om te integreren en hiermee kans te hebben op een duurzaam verblijf.

4.1.3 Individuele factoren, waaronder de invloed van kinderen van verschillende leeftijden

Opleidingskansen en toegang tot Europese arbeidsmarkt voor kinderen

De veiligheid van hun kinderen was voor de meeste ouders de belangrijkste aanleiding voor vertrek uit Oekraïne. De opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor de kinderen en hun toenemende worteling in Nederland vormen nu de meest genoemde redenen voor ouders om in Nederland te willen blijven. Zowel bij recente aankomst als bij langer verblijf worden kinderen genoemd als doorslaggevende motivatie om te kiezen voor een sociaal veilige omgeving en een land met een stabiel economisch perspectief. Zoals een man met oudere kinderen verwoordde: *“Mijn kinderen motiveren mij om te zoeken naar een veilig en ontwikkeld land om een leven op te bouwen en een toekomst te hebben.”* Daarnaast groeit bij de ouders de waardering voor het Nederlandse systeem en de infrastructuur, vaak via de ervaringen van kinderen binnen het onderwijs en andere voorzieningen. Naarmate het verblijf in Nederland langer duurt, worden ouders erin gesterkt de worteling van hun kinderen te willen beschermen, en willen ze permanent in Nederland blijven. Hoewel veel ouders verbinding met de Oekraïense taal en cultuur belangrijk vinden, of zij zelf heimwee naar hun thuisland of familie ervaren, heeft dit weinig tot geen invloed op hun keuzes.

Zicht op financiële stabiliteit is doorslaggevend

Alleen het ontbreken van werk en financiële stabiliteit kan de keuze voor ouders onder druk zetten, omdat dit voor hen een voorwaarde is om het gezin te onderhouden. Zo is er een duidelijk verschil tussen ouders die vertrouwen hebben in het vinden en behouden van werk en degenen die dat vertrouwen missen. Ouders van jonge of schoolgaande kinderen ervaren meer moeite om naast hun zorgtaken een passende baan te vinden. Het gebrek aan een passende baan leidt tot

stress en zorgen over het kunnen onderhouden van het gezin en de kans op een permanente verblijfsvergunning. Ondanks deze onzekerheden bestaat er bij de meeste respondenten geen twijfel over de keuze om in Nederland te willen blijven.

Jonge kinderen (0-6 jaar): een stabiel en veilig leven opbouwen

Ouders van jonge kinderen benadrukken vooral het belang van een veilige omgeving voor hun gezin. Zelfs respondenten in een kwetsbare positie, bijvoorbeeld zonder perspectief op werk, kiezen bewust voor Nederland om hun kinderen de komende jaren veiligheid en toekomstmogelijkheden te bieden. Ze willen een leven opbouwen in Nederland en stabiliteit creëren voor hun kinderen.

Een 36-jarige vrouw, met zoons van 4 en 19, is in augustus 2024 naar Nederland gekomen. Het oorspronkelijke plan was gezinshereniging in Nederland. Omdat het echter niet lukte om kinderopvang te vinden voor haar jongste zoon, lukte het niet om een baan en huisvesting te vinden. Na een periode van zwart werk is ze begin 2025 teruggekeerd naar Lviv. Hier woont ze weer samen met haar man, heeft kinderopvang en een baan, en is tevreden over haar keuze. Haar oudste zoon wil voor studie in Nederland blijven.

Kinderen van basisschoolleeftijd (7-13 jaar): toegang tot stabiel onderwijs

Ouders van kinderen in de basisschoolleeftijd benadrukken vooral het belang van continuïteit in het onderwijs en betere kansen op vervolgopleidingen. Ze zien ontwikkelkansen voor hun kinderen: positieve ervaringen wanneer kinderen makkelijk meedoen op school en met sociale activiteiten bevestigen of versterken vervolgens de motivatie om te willen blijven. Dat geldt ook voor ouders die in eerste instantie vanwege veiligheidsredenen tijdelijk naar Nederland wilden komen. Een voorbeeld is een moeder met een zoon in de basisschoolleeftijd die na een plotse vlucht vanwege veiligheidsredenen in mei 2024 geen intentie had om te blijven, maar inmiddels meer mogelijkheden voor haar zoon en ook haar eigen carrière ziet. Positieve ontwikkelingen in de integratie, zoals het vinden van een goede baan en succeservaringen van de zoon op school, versterken haar motivatie om te willen blijven.

Voor een vrouw, 46 jaar oud, met kinderen in de basisschoolleeftijd en oudere kinderen, was de veiligheid van haar kinderen in 2022 een reden om te vluchten. Ze houdt zelf erg van Oekraïne en mist het land, maar wil voor haar kinderen definitief blijven: in eerste instantie om haar zoon uit militaire dienst te houden, maar vervolgens is haar keuze verder gestrekt doordat ze betere opleidingsmogelijkheden voor hen ziet in Nederland.

Een andere vrouw, ook 46 jaar oud en sinds 2022 in Nederland, wil voor nu blijven omdat ze een beter arbeidsklimaat ervaart voor zichzelf en haar man en omdat haar dochter in de basisschoolleeftijd gewend raakt aan school. Wanneer het arbeidsklimaat in Oekraïne verbetert, overweegt zij om terug te keren, maar pas als haar dochter school heeft afgerond: "Misschien gaan we later terug als onze dochter volwassen is, maar misschien ook niet. Ik merk dat onze verbinding met Oekraïne zwakker wordt."

Oudere kinderen (13-18 jaar): goed onderwijs en keuzevrijheid binnen Europa

Voor sommige ouders van oudere kinderen wordt Nederland ook gezien als vervolgstap: toegang tot kwalitatief goed onderwijs biedt een sterkere basis en meer keuzevrijheid voor Europese opleidingen of de arbeidsmarkt. Ook weegt bij deze groep de wens een rol om militaire dienst van hun zoon te voorkomen en maken zij zich ook zorgen over hun bejegening als ze na de oorlog zouden terugkeren.

Volwassen kinderen (ouder dan 18 jaar): aanhouden van familieband

Van de ouders die we hebben gesproken, woont drie kwart van de volwassen kinderen ook in Nederland. Soms zijn ze samen vertrokken of zijn ze elkaar achterna gereisd. Sommige ouders vertellen dat hun volwassen kinderen geen invloed hebben op hun keuzes en andersom: ze maken hun eigen afwegingen. Twee ouders maken zich wel zorgen over of hun volwassen zoons zouden terugkeren naar Oekraïne en dan vrijwillig of verplicht in militaire dienst treden, maar ook dit zien ze als een eigen keuze. Voor sommige ouders zijn de verblijfsintenties van hun volwassen kinderen een belangrijke, zo niet de belangrijkste, reden om te blijven. De kinderen en kleinkinderen van een vrouw van 60 jaar zijn inmiddels sterk geworteld in Nederland. Deze respondent hecht veel waarde aan de familieband en wil niet alleen zijn, waardoor ze ondanks eerdere twijfels inmiddels bevestigd is in haar keuze om in Nederland te willen blijven. Ook voor een andere vrouw (56 jaar) maken de volwassen kinderen, die al voor de oorlog in Nederland woonden, de integratie makkelijker: ze voelt zich eerder thuis. Daarnaast vertelt deze respondent dat haar kinderen haar inspireren en vertrouwen geven om haar eigen keuzes te maken, zoals een carrière opbouwen in Nederland of het vertrouwen hebben om naar een ander Europees land te vertrekken mocht permanent verblijf in Nederland niet mogelijk zijn.

Een vrouw van 62 jaar uit de Donetsk-regio is haar volwassen zoon in oktober 2023 naar Nederland gevolgd. De toekomstplannen van haar zoon beïnvloeden sterk haar eigen keuze, maar inmiddels ervaart ze ook zelf de voordelen van het leven in Nederland zoals een rustig leven leiden en geld verdienen. Haar zoon wil blijven, daarom wil ook zij niet terugkeren.

4.1.4 Sociale factoren

Ouders wortelen sneller door hun kinderen

Door het verblijf van gezinsleden en met name kinderen lijkt deze groep sneller en ook sterker te wortelen in Nederland. Veel ouders zijn gemotiveerd om snel te integreren door het vinden van een baan, maar ook de kinderen dragen sterk bij aan sociale worteling: ze spreken bijvoorbeeld de taal al goed, hebben sociale contacten en hebben het naar hun zin op school. Deze sterke sociale worteling schuurt soms met de toekomstverwachtingen van ouders, bijvoorbeeld als ze moeite hebben om een baan te vinden. Voor sommige ouders is binding met de Oekraïense taal en cultuur belangrijk, zoals bepaalde gerechten, muziek of kleding, maar dit heeft geen invloed op hun keuze om in Nederland te willen blijven. Het leven dat ze in Nederland hebben opgebouwd of dat ze voor zich zien, weegt zwaarder dan de binding met het herkomstland.

4.1.5 Beleidsinterventies en -prikkel

Vooruitzicht op een stabiel en beter leven in Nederland

Door de aanhoudende onzekerheid over de tijdelijke bescherming voelen veel ouders zich afhankelijk en onzeker, soms geïrriteerd of gefrustreerd, maar dat heeft op dit moment geen invloed op de keuze om in Nederland te willen blijven. Mensen die recent zijn aangekomen, een vaste baan hebben en/of vertrouwen hebben in het vinden van een baan, hebben het gevoel dat er met de verlenging van de tijdelijke bescherming nog voldoende tijd is om 'te integreren': een baan en een stabiel inkomen vinden om zichzelf te onderhouden. Informatie vanuit Oekraïne over de wederopbouw of plannen voor herstel van de economie raken hen weinig: het vooruitzicht op een stabiel en beter leven in Nederland weegt voor hen, ondanks de aanhoudende onzekerheid en in sommige gevallen weinig uitzicht op permanent verblijf, zwaarder dan de onzekerheid of het gebrek aan vertrouwen in een stabiel leven in Oekraïne.

Voor alle ouders is het toekomstperspectief van hun kinderen doorslaggevend. Daarbij gaat het zowel om het welbevinden op korte termijn, zoals integratie op school, toenemende worteling in de Nederlandse samenleving en het willen voorkomen of uitstellen van een nieuwe verhuizing, als op de langere termijn. Ouders van middelbare scholieren en oudere kinderen voelen zich niet aangetrokken tot beleidsinterventies waarin educatie in Oekraïne wordt aangeboden. Ze waarderen het opleidingsniveau in Nederland over het algemeen en willen hun kinderen toegang geven tot Europees onderwijs. Ze vinden het belangrijk dat hun kinderen na afronding van een opleiding in Nederland meer keuzevrijheid hebben, bijvoorbeeld doordat ze de Engelse taal goed beheersen en hun vervolgstappen vrijer kunnen kiezen. Daarnaast hebben ouders van oudere kinderen zeer sterk de wens om hen buiten de militaire dienstplicht te houden. Deze wens wordt vaak versterkt door eigen oorlogservaringen en verlies, waardoor ouders op dit moment terugkeer naar Oekraïne niet als optie zien. Ook maken ze zich zorgen over hoe hun zonen in toekomst bejegend zouden worden wanneer ze niet in militaire dienst waren. Samenvattend staan ouders weinig open voor nieuwe beleidsontwikkelingen, omdat ze over het algemeen sterk overtuigd zijn van hun keuze om in Nederland te blijven.

Ouders met kinderen zijn sterk gemotiveerd om in Nederland te blijven, waarbij het toekomstperspectief en de veiligheid van hun kinderen doorslaggevend zijn. Terugkeer naar Oekraïne is voor de meeste ouders geen optie meer omdat ze geen vertrouwen hebben in veiligheid en economische stabiliteit. De omstandigheden in Nederland bieden daarentegen hoop op stabiliteit, goed onderwijs en betere ontwikkelkansen voor hun kinderen binnen Europa. Ondanks onzekerheid over hun verblijfsstatus zijn ouders sterk gemotiveerd om te integreren via een stabiele baan en het leren van de taal.

4.2 Mensen die al langer in Nederland verblijven

We hebben 24 mensen gesproken die al langer in Nederland verblijven, van wie één respondent is teruggekeerd naar Oekraïne en één respondent is vertrokken naar Polen. Bijna drie kwart van deze groep is kort na de Russische invasie naar Nederland gekomen en bestaat overwegend uit vrouwen (ongeveer 75%).

De respondenten uit deze deelgroep zijn tussen de 32 en 64 jaar oud, waarbij de groep 50-plussers sterk vertegenwoordigd is (bijna 50%). Ruim de helft (13 respondenten) heeft kinderen in de leeftijd t/m 18 jaar. Op twee respondenten na

hebben alle respondenten een baan, van wie in ieder geval twee mensen als zelfstandige werken en drie mensen een vast contract hebben. Ruim 80 procent van de groep is hoogopgeleid.

De meeste mensen willen definitief in Nederland blijven (ruim 60%). Ze waarderen het leven en de stabiliteit in Nederland en voelen zich steeds meer verankerd. Mensen met kinderen en een baan die ze leuk vinden ervaren meer worteling en worden steeds sterker aangetrokken tot een leven in Nederland. Bij enkele mensen die definitief willen blijven, lijkt de keuze vooral ingegeven door het feit dat ze in ieder geval niet terug willen keren naar Oekraïne. Daarnaast is er een grote groep die wil blijven, maar nog veel onzekerheid ervaart over de voorwaarden om dat te kunnen (ongeveer 30%). Onzekerheid over de toekomst in Nederland leidt tot twijfels of integreren en een beter leven in Nederland nog wel realistisch zijn, maar ook deze groep heeft op korte termijn nauwelijks een alternatief plan. Alleen een 45-jarige man, wiens dochter in Oekraïne woont en die moeite heeft met een baan onder zijn functieniveau, overweegt doorreizen naar een ander Europees land. Hij onderneemt hier echter nu ook nog geen actie toe. Tot slot zijn er sommigen die over enkele jaren een terugkeer naar Oekraïne overwegen, afhankelijk van de werksituatie in Nederland, het haalbare niveau van levensonderhoud en comfort, of wanneer hun kinderen ouder zijn. Twee respondenten zijn recent uit Nederland vertrokken: één woont weer in haar thuisstad Lviv, de ander is vertrokken naar Polen.

4.2.1 Omstandigheden in Oekraïne

Vertrouwen in veiligheidssituatie en binding met Oekraïne neemt af

Voor respondenten die langer geleden, voornamelijk in het eerste jaar na de Russische invasie, naar Nederland zijn gekomen, was de veiligheidssituatie de belangrijkste reden om te vertrekken. In de loop der jaren lijkt het vertrouwen in een verbetering van de veiligheidssituatie in de komende jaren af te nemen. Vervolgens neemt vooral ook het vertrouwen in de economische stabiliteit in Oekraïne af naarmate de oorlog voortduurt en respondenten langer in Nederland verblijven, waar ze ervaring opdoen met een ander maatschappelijk en economisch systeem.

Een vrouw, 56 jaar, met volwassen kinderen in Nederland, wil blijven, ook al is het leven nu niet zo comfortabel als gehoopt en heeft ze er weinig vertrouwen in dat haar werk- en woonsituatie gaan verbeteren: "In Oekraïne wordt het alleen maar erger. We vergelijken het leven in Oekraïne met dat in Nederland en Oekraïne maakt voor ons geen kans."

Opvallend is dat corruptie in Oekraïne steeds vaker genoemd wordt als tegenargument voor terugkeer: respondenten hebben steeds minder vertrouwen in de maatschappelijke en juridische ontwikkeling in Oekraïne. Corruptie wordt in deze ronde vaker genoemd dan in eerdere interviews. Voor mannen of gezinnen met volwassen zoons speelt daarnaast ook de dienstplicht een grote rol: het vermijden van dienstplicht op de korte termijn, maar ook zorgen over de bejegening van mannen die uit militaire dienst zijn gebleven.

Een man, 58 jaar, leeft sinds 2022 in Nederland en vertelt ten aanzien van de dienstplicht van hem en zijn volwassen zoon: "Alleen bij volledige amnestie voor degenen die als dienstweigeraars worden beschouwd is terugkeren een optie. Zo niet, dan zullen zij nooit terugkeren naar Oekraïne."

Terugkijkend naar eerdere interviews met deze respondentengroep lijken de omstandigheden in Oekraïne een steeds minder prominente rol te spelen in de afwegingen, omdat de pullfactoren naar Nederland steeds zwaarder wegen. Voor mensen uit (naar eigen zeggen) bezette of sterk beschadigde gebieden wegen hun persoonlijke omstandigheden in Oekraïne wel sterk mee in hun afweging over terugkeer: ze zeggen dat ze nergens naar kunnen terugkeren. Velen hebben hierdoor, bewust of onbewust, de verbinding met hun thuisstad verbroken. Opvallend is bijvoorbeeld ook dat geen van de respondenten vertelt te willen bijdragen aan de wederopbouw, ook de mensen die aangeven van Oekraïne te houden. Terugkeer is voor het merendeel geen optie meer. Sommige respondenten denken dat dat huisvesting, financiële ondersteuning en voldoende baanperspectief in Oekraïne zouden kunnen bijdragen aan terugkeer van mensen zonder huisvesting.

4.2.2 Omstandigheden in Nederland

Positieve ervaringen met betere levensomstandigheden

Naarmate mensen langer verblijven in Nederland, nemen de pullfactoren richting Nederland toe. Ook wanneer de vertrekintentie oorspronkelijk vooral was ingegeven door veiligheidsredenen, wegen inmiddels de hoop en de kans op het opbouwen van een stabiel leven met betere levensomstandigheden zwaarder. Daarbij dragen positieve ervaringen met arbeidsomstandigheden, de maatschappelijke mentaliteit en cultuur, de toegang tot onderwijs en zorg en de goede

infrastructuur bij aan de wens om in Nederland te blijven. De meeste mensen die werken, ervaren betere arbeidsomstandigheden, zoals een hoger salaris, gunstigere werktijden en -belasting en een betere werk-privébalans. Enkele respondenten voelen frustratie dat het niet lukt om een baan te vinden op hun oude functieniveau, maar op dit moment ervaren ze het salaris alsnog als voldoende en hebben ze nog hoop op een betere baan. Dat respondenten willen door-groeien of een beter salaris willen, komt deels voort uit de kosten voor huisvesting, maar ook meer in het algemeen door de wens voor betere levensomstandigheden in Nederland.

Rechtszekerheid wordt steeds vaker (ten opzichte van eerdere rondes interviews) genoemd als reden om in Nederland te willen blijven. Dit wordt afgezet tegen verhalen over corruptie, criminaliteit en discriminatie van minderheden in Oekraïne. Over de jaren heel wegen deze factoren steeds zwaarder, waardoor bijna alle respondenten worden bevestigd in hun keuze om in Nederland te willen blijven.

Toenemende druk over betaalbare huisvesting

Ondanks de hoop op een beter leven lijkt bij sommige respondenten het besef toe te nemen dat het levensonderhoud op de lange termijn mogelijk niet haalbaar is. Dit hangt vooral samen met het besef dat de kans op betaalbare huisvesting laag is en de verwachting dat ze met hun huidige baan onvoldoende kunnen voorzien in hun levensonderhoud, of dat ze geen baan kunnen vinden. Respondenten die al langer in Nederland verblijven, zijn zich steeds sterker bewust van huisvesting als grootste obstakel om te kunnen blijven, ook wanneer ze overheidstoestemming zouden krijgen om te blijven. Respondenten staan bijvoorbeeld vaak al lange tijd op wachtlijsten voor sociale huur, horen uit hun omgeving dat het vinden van een betaalbare woning zeer moeilijk is of hebben al moeite om de kosten voor de opvang te betalen. Daarnaast vinden meerdere respondenten de gestegen opvangkosten niet helemaal in verhouding met de kwaliteit van de opvang, zoals kleine woonoppervlakte, verouderde voorzieningen of weinig onderhoud. Deze ervaringen leiden tot toenemende zorgen over de woonkwaliteit en het vinden van huisvesting op langere termijn. Sommige respondenten die momenteel zelfstandig een woning huren zijn daar tevreden over, maar ervaren de kosten ook als erg hoog.

Sommige respondenten zijn zich ervan bewust dat zij mogelijk op de lange termijn (na afloop van de tijdelijke beschermstatus) niet in Nederland kunnen blijven. Dit heeft echter op dit moment voor nagenoeg niemand invloed op de keuze om in Nederland te willen blijven: hun keuze voor Nederland staat vaak vast en is sterk geworteld in positieve ervaringen of aanhoudende hoop op een beter en stabielere leven dan ze in Oekraïne voor zich zien.

Uit het follow-up interview met een 47-jarige vader van kinderen in de basisschoolleeftijd blijkt bijvoorbeeld dat zijn mening over de voordelen van het leven in Nederland bevestigd worden en zijn keuze voor een leven in Nederland versterken. Alleen het hebben van werk kan zijn keuze tot wankelen brengen, omdat hij weet dat dit een voorwaarde is om zijn gezin te kunnen onderhouden en te voldoen aan de voorwaarden voor permanent verblijf. De onzekerheid van de beschermstatus heeft echter geen invloed op zijn keuze of handelen op dit moment: "Al mijn plannen zijn in Nederland. Ik leef hier en wacht niet op de goedkeuring om te mogen leven."

Verschillende percepties van onzekerheid

Voor de meeste respondenten speelt de onzekerheid over de juridische ontwikkelingen rondom hun beschermstatus een grote rol in het dagelijks leven. Er is een duidelijk onderscheid tussen mensen die tevreden zijn over een goedbetaalde baan en vertrouwen hebben dat zij kunnen voldoen aan de voorwaarden om in Nederland te blijven, en mensen die moeite hebben met het vinden van (voldoende betaald) werk. Voor de groep die al langer in Nederland woont en werkt, is er meer vertrouwen en hoop op permanent verblijf. Dit komt voort uit de ervaren stabiliteit, maar ook uit het gevoel dat het rechtvaardig zou zijn als ze permanent mogen blijven. Sommigen vertrouwen op voortzetting van de beschermstatus, terwijl anderen hopen via een werkvisum in Nederland te kunnen blijven. Voor mensen die geen werk hebben, moeite hebben met het vinden van werk of werk verrichten dat niet aansluit bij hun opleidingsniveau, blijft de hoop op een betere en stabielere toekomst in Nederland bestaan. In hun afweging valt het perspectief in Nederland nog steeds gunstiger uit dan de onbestendige of negatief ingeschatte toekomst in Oekraïne. De verschillende percepties van tijdelijkheid en onzekerheid blijken uit de volgende voorbeelden:

Een vrouw, 57 jaar, met een fysiek zware baan en volwassen kinderen die geworteld zijn in Nederland, twijfelt: "Het is een moeilijke vraag. Ik heb het gevoel dat ik hier niet echt ben, maar ook niet in Oekraïne. Hier is het voor mij moeilijk om geld te verdienen en ik maak me zorgen of ik hier mag blijven."

Voor een vrouw van 62 jaar met een vast contract geeft de verlening van de tijdelijke beschermstatus rust voor de komende periode: "Het was goed nieuws. Voor mij betekende het dat ik me de komende drie jaar geen zorgen hoeft te maken over hoe ik hier kan blijven."

4.2.3 Individuele factoren

Worteling door kinderen en kansen voor zelfontplooiing

Individuele factoren, zoals de integratie en worteling van kinderen en het opbouwen van een carrière of het hebben van passend en prettig werk, spelen een sterke rol in de keuze om in Nederland te willen blijven. Respondenten zeggen stabiliteit te willen behouden en zich verder te willen ontwikkelen. Positieve ervaringen met het leven in Nederland bevestigen deze keuze: men heeft inmiddels een leven opgebouwd waarin men prettig kan functioneren en men ziet een toekomst voor de kinderen in Nederland. Ook onzekerheid over de toekomst verandert deze keuze niet. Het doel is het opbouwen van een stabiele toekomst, waarbij zelfontplooiing voor zowel henzelf als hun kinderen steeds belangrijker wordt.

Tegelijkertijd hebben sommige respondenten heimwee naar Oekraïne, maar ze zien door de mate van worteling van hun kinderen geen ander alternatief dan blijven. Ouders ervaren hierdoor minder handelingsruimte om terug te keren, omdat ze de integratie en ontwikkeling van hun kinderen leidend laten zijn.

Een respondent zegt wel te willen terugkeren naar Oekraïne. Zij vertrok in november 2023 vanwege veiligheidsredenen en maakte toen al een afweging tussen werk en een goed inkomen in Nederland enerzijds, en haar familie (haar man en moeder) en eigen huis in Oekraïne anderzijds. Deze afweging staat ook nu nog centraal. Hoewel ze vanwege de veiligheid eigenlijk nog niet wil terugkeren, ervaart ze inmiddels dat het werk in Nederland zwaar is en dat het moeilijk is om zichzelf te onderhouden. Hierdoor blijkt het opbouwen van een goed leven, inclusief het vinden van huisvesting, lastig. De voordelen van verblijf in Nederland wegen daardoor steeds minder zwaar, waardoor ze mogelijk geneigd is om eerder terug te keren. Zoals ze zelf zegt: “Ik weet dat het zwaar zal zijn, maar ik heb geen alternatief.”

Voor ouders van volwassen kinderen die ook in Nederland verblijven, zijn de intenties vaak sterk afhankelijk van de keuze van hun kinderen. Vaak zijn ze samen met hun kinderen vertrokken of zijn ze elkaar nagereisd, en volwassen kinderen, zeker met zelf een gezin, zijn relatief sterk geworteld in Nederland. Naast de afhankelijkheid van hun volwassen kinderen ervaren ze in de loop der tijd meer voordelen van het leven in Nederland en beseffen ze, mede door hun volwassen kinderen, dat ze keuzemogelijkheden hebben over hun verblijf.

Een vrouw van 62 jaar maakte haar afwegingen om in Nederland te blijven of terug te keren naar Oekraïne bijvoorbeeld eerst afhankelijk van de plannen van haar volwassen zoon. Haar zoon wil inmiddels definitief in Nederland blijven, maar ook zij zelf heeft een duidelijke wens om te willen blijven: “Ik zag het verschil tussen Oekraïne en Nederland. Vanaf het allereerste begin ben ik hier goed ontvangen. In Oekraïne waren we vreemden, omdat we uit Donetsk komen.”

Respondenten met meer perspectief op verblijf of werk zetten doorgaans actiever stappen in Nederland. Ze volgen taalonderwijs en opleidingen of doen vrijwilligerswerk, bouwen sociale contacten op met Nederlanders en zijn bezig met vestiging, zoals het zoeken naar huisvesting of het verkennen van opleidingsmogelijkheden. Tegelijkertijd is er een groep die minder of geen actieve stappen zet. Onzekerheid over verblijfsstatus, gebrek aan perspectief, psychische klachten zoals depressiviteit, of de verwachting dat terugkeer onvermijdelijk is, zorgen ervoor dat investeren in taal en integratie beperkt blijft. Sommige respondenten leren bewust geen Nederlands omdat ze ervan uitgaan dat hun verblijf tijdelijk is. Ze kiezen er dan bijvoorbeeld wel voor om Engels te leren.

4.2.4 Sociale factoren

Waardering van Nederlandse samenleving

De worteling van het gezin vormt een belangrijke reden om in Nederland te blijven. Sociale netwerken worden daarbij niet altijd expliciet genoemd, maar de cultuur en maatschappij worden wel als prettig ervaren. Openheid, tolerantie en maatschappelijke omgangsvormen worden vaak genoemd als redenen om te willen blijven. Een uitzondering vormt een respondent die aangeeft te willen terugkeren, maar dit te doen vanuit het gevoel geen andere keuze te hebben, vanwege het ontbreken van werk en toekomstperspectief in Nederland.

Worteling van het gezin

Daarnaast is worteling van het gezin, zoals schoolgaande (klein)kinderen, kinderen die de taal beheersen en zelfstandige contacten hebben in Nederland, een belangrijke reden waardoor ouders nog meer overtuigd worden in hun keuze om in Nederland te willen blijven.

4.2.5 Beleidsprikkels en -interventies

Respondenten ervaren dat ze in hoge mate afhankelijk zijn van beleidsontwikkelingen in Nederland, waarbij het vertrouwen in hun eigen integratie verschilt. Aanhoudende onzekerheid over beleid en verblijfsstatus zorgt bij sommigen voor stress, maar beïnvloedt hun keuze om te blijven niet. Beleidsinterventies vanuit Oekraïne hebben weinig tot geen invloed op hun overwegingen. Werken of het volgen van een opleiding in Oekraïne worden niet als aantrekkelijk gezien, mede door de positieve ervaringen in Nederland. Ook het einde van de oorlog of een verbetering van de veiligheidssituatie in Oekraïne worden niet gezien als voldoende prikkel om terug te keren. Respondenten zeggen dat ze hun leven inmiddels in Nederland hebben.

Bijvoorbeeld: een vrouw, 46 jaar, met kinderen op de middelbare school, wil blijven en is zeker van haar keuze: “Oekraïne kan Oekraïners alleen laten terugkeren door een hoger levensniveau te bieden. We hebben hier een ander niveau gezien en zullen er niet mee instemmen om het slechter te krijgen. Het idee over toegang tot onderwijs kan werken, afhankelijk van welk beroep ze aanbieden en, maar vooral ook onder welke omstandigheden. Comfortabel wonen is belangrijk.”

Mensen die al langer in Nederland verblijven zijn grotendeels geworteld en toekomstgericht op Nederland. Het vertrouwen in terugkeer naar Oekraïne neemt af door aanhoudende onveiligheid, economische onzekerheid, corruptie en de dreiging van dienstplicht. Vooral voor mensen uit beschadigde of bezette gebieden is terugkeer vaak geen optie. Tegelijkertijd versterken positieve ervaringen in Nederland, zoals arbeidsomstandigheden, rechtszekerheid, onderwijs en maatschappelijke openheid, de wens om te blijven. Mensen die al langer in Nederland blijven, zijn in toenemende mate zelfverzekerd over het leven in Nederland. Ouders met kinderen wortelen sneller in Nederland en doen positieve ervaringen op met de opleidingsmogelijkheden. Maar ook oudere respondenten, met name oudere vrouwen, die in eerdere interviewrondes veelal onzeker waren en hun keuze lieten leiden door hun volwassen kinderen, ervaren nieuwe mogelijkheden voor een prettig leven in Nederland. Alleen het vinden betaalbare huisvesting zorgt voor veel respondenten stress, maar dit verandert de verblijfsintenties op korte termijn niet.

4.3 Nieuwe aankomsten

We hebben 16 respondenten gesproken die in de periode van juni tot november 2025 naar Nederland zijn gekomen. We maken in de volgende paragrafen onderscheid tussen de groep ‘jonge mannen’ en de overige nieuwe aankomsten. We beschrijven eerste de achtergrondkenmerken van de groep en vervolgens hun redenen voor vertrek of doormigratie naar Nederland, hun verblijfsintenties en welke factoren hun keuzes beïnvloeden.

4.3.1 Jonge mannen

We hebben 6 jonge mannen (20-23 jaar oud) gesproken die vanaf september 2025 uit Oekraïne zijn vertrokken. Zij studeerden in Oekraïne of hadden net hun middelbare school afgerond en zijn vertrokken sinds de wetswijziging in augustus 2025 waardoor mannen tussen 18-22 voor het eerst sinds de start van de oorlog uit Oekraïne mochten vertrekken. Het merendeel van deze groep heeft op dit moment geen baan (4 respondenten), 2 respondenten hebben een baan in een magazijn. Bijna alle jonge mannen willen in Nederland “blijven als het kan”, behalve als de omstandigheden hier te zwaar worden en levensonderhoud of huisvesting niet haalbaar blijken. Ze zoeken naar een comfortabel leven, dit zien ze voor nu in Nederland voor zich, maar voor velen ligt de toekomst nog open: doorreizen naar een ander Europees land of eventueel terugkeren zijn opties. Eén jonge man twijfelt, hij neigt naar terugkeren, maar maakt zijn beslissing afhankelijk van de keuze van vrienden.

4.3.2 Reden voor vertrek of migratie

Spontaan vertrek toen de wet het mogelijk maakte

Voor de groep jonge mannen was het vermijden van de militaire dienst de belangrijkste reden voor vertrek. De concrete aanleiding voor hun migratie was de wetswijziging waardoor ze in augustus 2025 voor het eerst sinds de inval van Rusland in 2022 Oekraïne mochten verlaten. Vrijwel iedereen koos voor Nederland omdat hier al familieleden of vrienden woonden. Sommigen zijn heel spontaan samen met vrienden gekomen en hebben niet bewust of specifiek voor Nederland gekozen. De groep jonge mannen ziet in Nederland perspectief op een betere toekomst en hoopt hier een normaal en comfortabel leven op te bouwen. Waar sommigen duidelijke doelen hebben, zoals studiemogelijkheden of een betere werk-privébalans, weten anderen nog niet precies wat ze willen en volgen ze vooral de plannen of adviezen van hun omgeving. Ze willen de komende jaren in ieder geval niet terugkeren om dan alsnog in militaire dienst te moeten.

4.3.3 Leven in Nederland

Taal leren vaak als eerste stap

De geïnterviewde jonge mannen wonen in een opvang en proberen samen te wonen met vrienden of familie. De taal leren zien ze als eerste stap om te wennen aan Nederland, terwijl meerdere jonge mannen nog geen mentale ruimte ervaren om een baan te zoeken of bijvoorbeeld nog niet weten wat ze met hun leven willen. Ze zijn dan ook gemotiveerd om Nederlands te leren via cursussen of zelfstudie. Twee van de zes respondenten hebben op dit moment een baan in een magazijn. De overige respondenten op zoek naar een baan of zeggen dit op korte termijn te willen doen. Ze willen een baan vinden om voeten aan de grond te krijgen in Nederland. Huisvesting wordt door vrijwel iedereen genoemd als een van de grootste praktische uitdagingen, maar veel jonge mannen lijken goede hoop te hebben op het vinden van een woning.

Duidelijk plan of opnieuw een richting vinden

Waar sommige mannen een duidelijk plan voor ogen hebben hoe ze hun leven in Nederland willen opbouwen, zijn sommigen ook nog vooral bezig met wennen aan Nederland omdat hun vertrek vrij spontaan was. De verblijfsintenties van de jonge mannen zijn overwegend gericht op blijven in Nederland, maar zijn zelden volledig vastomlijnd. Ze willen voorlopig blijven en richten zich op concrete kortetermijndoelen, zoals het vinden van huisvesting, werk en het leren van de taal. Niet iedereen is zich bewust van de onzekerheid van de verblijfsmogelijkheden op de lange termijn en zijn weinig bezig met de toekomst. Een respondent wil na de oorlog terugkeren naar zijn familie.

4.3.4 Toekomstplannen en maken van keuzes

Hoop op een comfortabel leven, maar focus op de korte termijn

Beslissingen over de toekomst zijn voor de jonge mannen sterk afhankelijk van randvoorwaarden. Een betaalbare woning, voldoende inkomen en stabiliteit worden consequent genoemd als cruciale voorwaarden voor een ‘goed’ of ‘normaal’ leven. Wanneer deze voorwaarden niet haalbaar blijken, zeggen sommige respondenten te zullen heroverwegen of ze in Nederland willen blijven. In dat geval wordt terugkeer naar Oekraïne genoemd als mogelijkheid, maar hier zijn ze op dit moment nog niet mee bezig. Ze zeggen een terugkeer alleen te overwegen wanneer het aantoonbaar veilig is en er voldoende werkgelegenheid is. Enkele respondenten spreken expliciet over hun geloof in de wederopbouw van Oekraïne, maar hebben twijfels over de economische stabiliteit. Het vooruitzicht op opleidingskansen in Oekraïne resoneert weinig bij de jonge mannen, omdat ze twijfels hebben over de baankansen na afronding van een opleiding. In deze afweging spelen inmiddels ook de voordelen mee die ze ervaren (of erop hopen) in Nederland, zoals rechtszekerheid en maatschappelijke openheid.

Daarnaast weet deze groep dat hun verblijfsmogelijkheden afhankelijk zijn van de beschermstatus in Nederland. De verlening van de beschermstatus betekent voor ongeveer de helft van de jonge mannen een motivatie om sneller te integreren, daarentegen is ongeveer de andere helft zich weinig bewust van hun juridische positie en ze lijken zich ook weinig bewust in hoeverre hun plannen haalbaar zijn. Ze kijken vooral open naar de toekomst, zoals blijkt bijvoorbeeld uit het antwoord van een 23-jarige man: *“Ik ben nog jong, ik weet niet wat het leven mij gaat brengen. Als de overheid mij vraagt om Nederland te verlaten, ga ik naar een ander (Engelstalig) land.”* Familie en sociale relaties spelen een belangrijke rol in de afwegingen, zeker aangezien voor alle jonge mannen geldt dat ze samen met of naar familie of vrienden in Nederland zijn vertrokken. Voor een enkele respondent blijven familie en vrienden in Oekraïne zwaar wegen, waardoor hij sterk twijfelt over zijn toekomstkeuzes.

Tot slot benadrukken meerdere respondenten het tijdelijke en onzekere karakter van hun situatie en dat ze, zeker gezien hun recente vertrek uit Oekraïne, vooral gericht zijn op de korte termijn. Zoals een 22-jarige man zegt: *“Alles is tijdelijk. Ik heb voor nu mijn keuze gemaakt en dat is voor nu genoeg.”*

4.3.5 Overige nieuwe aankomsten

Naast de groep ‘jonge mannen’ hebben we tien respondenten gesproken die tussen juni 2025 en januari 2026 naar Nederland zijn gekomen (m.n. juni tot november 2025, één respondent in januari 2026). Deze respondenten zijn tussen de 19-46 jaar oud en komen, zoals zij zelf aangeven, overwegend uit sterk getroffen gebieden (ongeveer 70%). Bijna alle respondenten zijn direct naar Nederland gekomen. Onder deze groep ‘nieuwe aankomsten’ zijn acht vrouwen, waarvan drie jonge vrouwen (19-23 jaar oud) en vijf vrouwen met (voornamelijk jonge) kinderen. Twee respondenten zijn man (31 en 44 jaar oud), waarvan één man jonge kinderen heeft. Van deze groep ‘nieuwe aankomsten’ hebben twee respondenten een baan. Zeven van de respondenten willen in Nederland blijven als het kan, mits zij een goede baan kunnen vinden. Daarbij wisselt het vertrouwen in het baanperspectief per individu. Een jonge vrouw wil in ieder geval de komende jaren in Nederland blijven, maar heeft nog geen alternatief plan voor de toekomst.

4.3.6 Reden voor vertrek of migratie

Institutionele en maatschappelijke factoren als reden voor vertrek

Bijna alle respondenten (8 van de 10) zijn direct naar Nederland gekomen. Door hen worden institutionele en maatschappelijke factoren in Oekraïne genoemd als reden voor vertrek. Enkele respondenten zijn teleurgesteld in de overheid en hebben weinig vertrouwen in een stabiele toekomst in Oekraïne. Er wordt gesproken over gevoelens van ongelijkwaardigheid, gebrek aan ondersteuning en onvoldoende toegang tot zorg. Voor sommigen speelde ook de wens om een kind buiten militaire dienst te houden, evenals voor een van de mannen die illegaal zijn vertrokken om de dienstplicht te ontlopen.

In meerdere gevallen werd de situatie als onhoudbaar ervaren vanwege aanhoudende onveiligheid, stroomuitval en de impact hiervan op kinderen, die zich regelmatig moesten verschuilen. Veiligheid en bescherming van het gezin vormden daarbij een doorslaggevende reden om te vertrekken. Daarnaast speelden sociale netwerken een belangrijke rol. De aanwezigheid van familieleden of vrienden in Nederland was voor verschillende respondenten doorslaggevend bij de keuze om te migreren naar Nederland.

Eén 31-jarige man heeft Oekraïne illegaal verlaten om de dienstplicht te ontlopen en is via buurlanden naar Nederland gereisd. Hij hoopt hier op een baan en wil, als dit in Nederland niet lukt, weer verder doorreizen. Eén 23-jarige vrouw is na drie jaar uit Duitsland vertrokken omdat ze verwachtte dat ze in Nederland beter Engels kan leren en betere baankansen heeft.

4.3.7 Leven in Nederland

Sneller grond vatten door naasten in Nederland

Het leven in Nederland wordt door respondenten overwegend positief beoordeeld, vooral in vergelijking met de situatie in Oekraïne. Ze zien Nederland als een land met meer vrijheid, gelijkwaardigheid, stabiliteit en betere toegang tot voorzieningen, met name op het gebied van onderwijs en zorg. De aanwezigheid van familie, zoals een moeder of zus, biedt voor 'nieuwe aankomsten' steun en versterkt het vertrouwen in het opbouwen van een bestaan in Nederland. Ze zien het als hun prioriteit om een stabiele leefomgeving te creëren voor henzelf (en hun kinderen).

De groep 'nieuwe aankomsten' heeft diverse achtergrondkenmerken, zoals de gezinssamenstelling, opleidingsniveau en arbeidsgeschiktheid. Twee respondenten hebben op dit moment een baan, een respondent had tijdelijk seizoenswerk en vier respondenten hebben op dit moment geen baan. Sommige hebben vertrouwen in het vinden van werk, terwijl mensen zonder arbeidsvermogen zich ervan bewust zijn dat ze afhankelijk zijn van overheidssteun.

4.3.8 Toekomstplannen en maken van keuzes

Voorlopig blijven

De toekomstplannen van de respondenten zijn overwegend gericht op blijven in Nederland of breder in Europa, maar verschillen in de mate van vastigheid en zijn vaak nog voorlopig. Een deel wil de komende jaren in Nederland blijven, met als belangrijkste doelen veiligheid, stabiliteit, werk en goede voorzieningen voor de kinderen. Voor sommige respondenten kan op langere termijn terugkeer naar Oekraïne weer in beeld komen, met name wanneer de veiligheid verbetert en er perspectief ontstaat op werk en wonen. Factoren zoals comfort, een eigen woning, nabijheid van familie en verbondenheid met de thuisstad spelen hierin een rol.

Bijvoorbeeld een vrouw van 46 jaar, met twee dochters in de basisschoollleeftijd en een man in Oekraïne, wil de komende jaren in Nederland blijven totdat de oorlog is afgelopen. De tijdelijke beschermingsstatus geeft haar in deze periode een gevoel van veiligheid. Ze wil haar verblijf in Nederland benutten voor goed onderwijs voor haar kinderen en voor haar eigen ontwikkeling. Tegelijkertijd blijft haar focus gericht op terugkeer naar Oekraïne. In dat licht investeert ze momenteel vooral in het leren van Engels. Ze is afkomstig uit een zwaar beschadigd gebied en wil terugkeren zodra de veiligheid dit toelaat, waarbij adequate huisvesting een belangrijke voorwaarde is.

Andere respondenten sluiten terugkeer naar Oekraïne expliciet uit en zien hun toekomst in een Europees land, waarbij Nederland voor de komende jaren wordt gezien als verblijfsland. De impact van de tijdelijke beschermstatus op langetermijnkeuzes is niet altijd duidelijk voor respondenten.

Verschillende respondenten hebben vertrouwen in hun eigen handelingsruimte en in het vinden van werk. Tegelijkertijd zorgt het ontbreken van perspectief op vast verblijf, stabiel werk en een eigen woning voor onzekerheid, maar nog niet iedereen is zich hier bewust van. Deze onzekerheid beïnvloedt het gevoel van stabiliteit, ondanks de waardering voor de Nederlandse samenleving. Ze zien de tijdelijke beschermstatus als motivatie om sneller stappen te zetten naar integratie in Nederland. Overheidsbeleid en -plannen worden door de respondenten op dit moment niet als bepalend ervaren voor hun dagelijkse keuzes, ook al beseffen ze dat dit in toekomst een doorslaggevende factor zal zijn.

‘Nieuwe aankomsten’ vanaf juni 2025, zijn vertrokken vanwege uiteenlopende redenen: aanhoudende onveiligheid voor hun gezin, toenemend gebrek aan vertrouwen in de economische stabiliteit of de wetswijziging waardoor jonge mannen tussen 18-23 jaar voor het eerst sinds de start van de Russische invasie het land mochten verlaten. Deze groep jonge mannen kwam spontaan naar Nederland, vaak samen met vrienden. Ze hopen op een comfortabeler leven, ook al weten ze nog niet altijd wat dit voor hen inhoudt. Velen van hen moeten nog eerst ‘landen’ in Nederland en focussen zich nu vooral op het leren van de taal. De overige nieuwe aankomsten zijn divers van achtergrond. Ook zij willen voorlopig blijven. Volgens beide groepen biedt de verlenging van de tijdelijke beschermstatus veel ruimte om te integreren, in ieder geval voor de komende jaren.

4.4 Mensen in kwetsbare posities

We hebben in de interviews en de analyse expliciet aandacht besteed aan mensen in kwetsbare posities: mensen zonder werk, mensen met psychische klachten of andere psychosociale kwetsbaarheden. We hebben in totaal 13 respondenten gesproken in een kwetsbare positie. Hierbij moet opgemerkt worden dat de interviews geen volledig beeld geven van mogelijke kwetsbaarheden, aangezien niet expliciet is gevraagd naar de gezondheidssituatie, de omvang van het steunnetwerk of trauma's. In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrondkenmerken van deze groep, de ervaring van kwetsbaarheid en de invloed op hun verblijfsintenties.

4.4.1 Achtergrondkenmerken

Van de 13 respondenten in een kwetsbare positie behoren 10 respondenten tot de groep ‘nieuwe aankomst’ en zijn 3 respondenten al langer in Nederland. Relatief sterk vertegenwoordigd is de groep jonge mannen die Oekraïne sinds augustus hebben verlaten (4 respondenten). Van hen hebben er 2 een bachelor afgerond in Oekraïne en zijn er 2 gestopt met hun studie. De overige 9 respondenten zonder baan zijn tussen de 19-50 jaar oud. Twee derde van hen is vrouw. 4 van de 9 respondenten zijn laagopgeleid, waaronder twee 19-jarige vrouwen die na de middelbare school nog geen opleiding in Oekraïne hebben gevolgd. Binnen de groep zonder werk hebben hadden 2 respondenten een fysieke beperking en 2 mensen forse psychische klachten zoals trauma, depressie of verslaving. Omdat de levensomstandigheden en intenties per respondent sterk verschillen, is dit hoofdstuk opgebouwd aan de hand van individuele beschrijvingen van hun situaties.

4.4.2 Ervaren kwetsbaarheid – geen baan

Van de recente aankomsten zonder baan verwachten de meeste respondenten dat er voldoende kansen zijn om werk te vinden; ze maken zich hierover vooralsnog weinig zorgen. Sommigen willen eerst Nederlands leren voordat ze werk zoeken, of richten zich in eerste instantie op het verbeteren van hun Engels. Anderen willen eerst ‘landen’ in Nederland voordat ze zich op de arbeidsmarkt begeven. Een deel is wel gemotiveerd om werk te zoeken, maar het is nog niet gelukt om een baan te vinden.

In vergelijking met personen die al langer in Nederland verblijven, ervaren nieuwe aankomsten minder druk om werk te vinden. Ze zien werk nog niet nadrukkelijk als voorwaarde voor het voorzien in basisbehoeften of als strikte eis voor duurzaam verblijf. Werkloosheid wordt daardoor nog niet sterk als een kwetsbare positie ervaren en heeft, mede gezien de recente aankomst, nog geen invloed op hun verblijfsintenties. Hoewel er soms sprake is van onzekerheid, vertaalt die zich op dit moment niet in ander gedrag of andere keuzes. *Een 19-jarige vrouw zegt bijvoorbeeld dat ze met de tijdelijke beschermingsstatus nog voldoende tijd ervaart: ze wil eerst wennen aan Nederland, de taal leren en vervolgens werk zoeken.* Nieuwe aankomsten erkennen wel dat werk op korte termijn kan bijdragen aan een comfortabeler leven, bijvoorbeeld bij het vinden van passende huisvesting. Waar personen die al langer in Nederland verblijven huisvesting als een belangrijk toekomstig knelpunt zien, wordt dit door recente aankomsten nog nauwelijks als urgent probleem benoemd.

Bij de 3 respondenten die al langere tijd in Nederland verblijven en geen werk hebben, staan gevoelens van machteloosheid en onzekerheid nadrukkelijker op de voorgrond. Volgens hen lukt het door uiteenlopende omstandigheden niet om een baan te vinden. *Zo zegt een 40-jarige alleenstaande vrouw met een 9-jarige zoon dat zij vanuit haar opvanglocatie moeilijk naar werk kan zoeken, onder meer omdat ze geen rijbewijs heeft. De onzekerheid over het vinden van zowel werk als huisvesting veroorzaakt veel stress. Haar focus ligt primair op de zorg voor haar zoon en het waarborgen van zijn*

veiligheid, waardoor terugkeer voor haar geen reële optie is. Daarbij speelt mee dat ze haar man tijdens de oorlog heeft verloren. Ze is zich ervan bewust dat het vinden van werk een belangrijke voorwaarde is om in Nederland te kunnen blijven. Momenteel probeert ze haar rijbewijs te halen om haar kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Tegelijkertijd ervaart ze weinig handelingsruimte bij het zoeken naar werk en heeft ze, mede gezien haar herkomst uit een bezette regio, geen reëel perspectief om naar terug te keren. Ze hoopt daarom op aanvullende steun van de overheid, zodat ze in Nederland kan blijven.

4.4.3 Ervaren kwetsbaarheid – beperkingen of psychische kwetsbaarheid

We hebben twee mensen gesproken met een fysieke beperking, waarbij de beperking veel impact heeft op hun arbeidsvermogen en hun levensbehoeften. Zij maken zich zorgen om hun toekomst en hopen op steun van de Nederlandse overheid. Daarbij hangt hun gevoel van machteloosheid af van de situatie in Oekraïne en of ze een plek hebben om naartoe terug te keren. Beide respondenten noemen minder discriminatie vanwege hun beperking een reden om in Nederland te willen blijven.

Een 50-jarige man, met een partner en jonge kinderen, stelt dat zijn beperking het moeilijk maakt om werk te vinden, inkomen te genereren en te verhuizen. Door zijn beperking zijn hij en zijn gezin in sterke mate afhankelijk van toegankelijke huisvesting, gezondheidszorg en financiële ondersteuning. Hij ervaart zowel op korte als op lange termijn veel onzekerheid en machteloosheid. Hoewel hij graag in Nederland zou willen blijven vanwege de hoop op betere levensomstandigheden, ziet hij momenteel weinig toekomstperspectief. Tegelijkertijd mist hij het comfortabele huis in Oekraïne waar hij naar zou kunnen terugkeren. Op langere termijn kan de balans, afhankelijk van werk- en woonmogelijkheden, alsnog richting terugkeer doorslaan.

Een 31-jarige vrouw, die zelf een fysieke beperking heeft en een zoon met een extra zorgbehoefte, benadrukt dat niet elke woonomgeving voor hen veilig en geschikt is. Zij verblijft sinds augustus in Nederland en ziet weinig kans op het vinden van een baan. Ze heeft vertrouwen in de Nederlandse gezondheidszorg en overheidssteun om te mogen blijven vanwege haar beperking. Hoewel ze weinig zekerheid ervaart, maakt ze geen alternatief plan. De wens om een stabiel leven op te bouwen weegt het zwaarst.

We hebben twee respondenten gesproken bij wie nadrukkelijk sprake was van psychische kwetsbaarheid. Een overeenkomst tussen deze twee is dat ze beiden gevoelens van handelingsverlegenheid en verlamming ervaren, een duidelijke behoefte hebben aan ondersteuning, en moeite hebben om vooruit te kijken naar de toekomst.

Een 32-jarige man, laagopgeleid en sinds september 2023 in Nederland, vertelt dat hij door de grote afstand van zijn opvanglocatie geen baan kan vinden. Dit draagt bij aan toenemende depressieve gevoelens, mede versterkt door het gevoel van onveiligheid in de opvang. Hij wil in Nederland blijven omdat hij niet wil terugkeren naar Oekraïne vanwege de dienstplicht. Hoewel hij zich bewust is van de moeilijkheden rond huisvesting, ervaart hij weinig handelingsruimte. Momenteel krijgt hij psychologische ondersteuning en hoopt hij op hulp bij het vinden van werk. Hij is onzeker over zijn toekomst: hij heeft enig vertrouwen in het vinden van een baan, maar weinig vertrouwen in het verkrijgen van geschikte huisvesting. Desondanks maakt hij geen alternatieve plannen en voelt zich vooral verlamd.

Een 38-jarige vrouw die sinds mei 2022 in Nederland verblijft, verkeert al enkele jaren in een kwetsbare situatie, waarin trauma en verslaving een rol spelen. Haar kinderen zijn uit huis geplaatst en ze is momenteel zwanger. Ze is hoogopgeleid. Ze is gewend geraakt aan een leven in onzekerheid en heeft ingrijpende ervaringen meegemaakt, zoals het gevoel dat je “altijd te gast blijft in andere landen.” Ze geeft zich over aan deze situatie en ziet weinig handelingsopties. Op langere termijn acht ze baankansen belangrijk, zowel in Nederland als in Oekraïne, maar momenteel ziet ze geen perspectief op werk in Nederland. Dit beïnvloedt haar keuzes op dit moment nauwelijks: ze kan nu geen stappen ondernemen en het lukt ook niet om naar de toekomst te kijken.

4.4.4 Overige kwetsbaarheden

Daarnaast kunnen de volgende groepen als kwetsbaar worden aangemerkt. Mensen uit de regio Donetsk ervaren een dubbele ontheemding: meerdere respondenten zeiden dat zij niet alleen hun thuis hebben verloren, maar zich ook in andere delen van Oekraïne minder veilig en welkom voelen, mede door de manier waarop ze werden bejegend.

Ook mensen met een laagbetaalde baan of seizoenswerk bevinden zich in een kwetsbare positie. Ze beseffen vaak in toenemende mate dat het voorzien in levensonderhoud lastig is. Hoewel ze ambities hebben om promotie te maken, is het vertrouwen hierin wisselend. De hoop op een beter leven houdt voor de meeste mensen aan, maar vaak neemt ook

het besef toe dat levensonderhoud op deze manier op de lange termijn niet haalbaar is. Opvallend is dat ook deze groepen momenteel weinig invloed ervaren op hun keuzes en afwegingen. Ze realiseren zich dat terugkeer naar Oekraïne op termijn noodzakelijk kan zijn als permanent verblijf niet lukt, maar omdat hun beeld van Oekraïne nu onveilig of negatief is, en ze geen toekomstperspectief zien, treffen ze voorlopig geen voorbereidingen.

Mensen in een kwetsbare positie willen grotendeels in Nederland blijven, maar hun verblijfskeuze wordt sterk beïnvloed door de toegang tot werk, huisvesting, zorg en overheidssteun. Terwijl deze groep relatief veel onzekerheid en een beperkte handelingsruimte ervaart, bijvoorbeeld om stappen te zetten naar werk of eisen voor een toegankelijke woning, hebben ze hun hoop gevestigd op stabiliteit in Nederland. Naast werkloosheid, beperkingen en psychische kwetsbaarheid, zijn ook mensen met laagbetaalde banen in een kwetsbare positie. Ze ervaren toenemende druk door dagelijkse kosten en weinig vooruitzicht op een betaalbare woning. Daarnaast ervaren ook sommige respondenten uit bezette gebieden hun situatie als kwetsbaar, bijvoorbeeld respondenten uit de Donesk-regio die dubbel ontheemd zijn en discriminatie ervaren van Oekraïners uit andere regio's.

4.5 Rol van informatievoorziening

4.5.1 Kiezen voor Nederland ten opzichte van andere landen

Voor nieuwe aankomsten is het vooral de aanwezigheid van familie of vrienden die de doorslag geeft om naar Nederland te komen. Dat geeft vertrouwen; soms heeft familie al geholpen bij het regelen van een plek in een opvang, of ze hebben positieve verhalen gehoord over werk of de Nederlandse cultuur. De meeste respondenten zien Nederland als de beste keuze in vergelijking met andere Europese landen.

Beelden van andere landen zijn vaak vaag en uiteenlopend. Polen wordt meestal gezien als weinig welkom voor Oekraïners; men denkt dat Oekraïners er uitgeput raken of worden uitgebuit op de werkvloer. Sommige respondenten noemen echter dat recente beleidsontwikkelingen Polen aantrekkelijker maken, omdat ze duurzaam verblijf mogelijk zouden maken. Eén respondent vertrok naar Polen omdat haar man er al werkte en zij er ook werk kon vinden.

Duitsland heeft het imago beter te zorgen voor Oekraïners, met betere huisvesting, zorg en uitkeringen. Werken wordt er echter soms bemoeilijkt: het is enerzijds makkelijker een uitkering te krijgen, maar anderzijds moeilijker een baan te vinden. Een jonge vrouw vertrok na drie jaar uit Duitsland omdat ze liever in een meer Engelstalig georiënteerd land wilde wonen en koos daarom voor Nederland.

4.5.2 Perceptie van Oekraïne

Veel respondenten hebben een vrij sterk en negatief beeld van de situatie in Oekraïne. Ze horen veel over dagelijkse aanvallen, maar vooral ook over corruptie, criminaliteit en een onveilig sociaal klimaat. Deze verhalen komen vaak via sociale media en maken een sterke emotionele indruk. Met name TikTok wordt vaak genoemd. Relatief weinig mensen lijken hun beeld te baseren op officiële nieuwsbronnen. Door negatieve verhalen zijn sommigen zelfs bang om familie te bezoeken, ook als dat in een relatief veilig gebied mogelijk zou zijn.

4.5.3 Informatie over Nederland

Respondenten volgen informatie over Nederland vooral via sociale media, in volgorde van gebruik: TikTok, YouTube, Telegram en Instagram. Specifieke bloggers of influencers genieten veel vertrouwen. Daarnaast krijgen ze informatie via- via, bijvoorbeeld via Oekraïense kennissen of vrijwilligers in de opvang. Nederlandse nieuwskanalen zoals de NOS of overheidswebsites worden veel minder gebruikt.

Bijna alle respondenten zijn op de hoogte van de tijdelijke beschermingsstatus in Nederland. Voor de meesten bieden de drie jaar voldoende tijd om te integreren: een baan vinden, financieel stabiel worden en mogelijk toegang tot huisvesting regelen. De meeste respondenten begrijpen de voorwaarden die hierbij horen, al zijn er ook mensen die dit niet volledig overzien. In ieder geval voelen de drie jaar ruim aan, zeker vergeleken met de eerdere jaarlijkse verlengingen of zoals gebruikelijk in andere buurlanden.

Een paar respondenten overwegen een werkvisum om in Nederland te blijven. Deze optie hebben ze vaak via- via gehoord en zien ze als een mogelijke route, maar ze ondernemen er nog geen stappen voor, omdat de tijdelijke beschermingsstatus voor nu voldoende zekerheid biedt. Ook een asielaanvraag wordt door een enkeling als optie gezien, bijvoorbeeld als er na afloop van de beschermingsstatus geen huisvesting beschikbaar is. Ook hiervoor zijn voorlopig nog geen concrete stappen gezet.

5

5. Conclusie

5 Conclusies

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste bevindingen samen, waarbij we stilstaan bij de overeenkomsten en verschillen tussen de groepen.

De meeste respondenten, ongeveer 60-70 procent, willen definitief in Nederland blijven. Naast het gebrek aan vertrouwen dat de oorlog ooit echt voorbij zal zijn, ervaren zij in Nederland een duidelijke kans op een beter leven.

Bij gezinnen met kinderen is die keuze het sterkst verankerd. Dat komt vooral door de integratie van hun kinderen en de positieve ervaringen met het Nederlandse systeem. Voor ouders van schoolgaande kinderen speelt daarnaast de kans op goed onderwijs en keuzevrijheid, en toegang tot de Europese arbeidsmarkt, een belangrijke rol. Ook de sterke wens om zonen buiten de dienstplicht te houden weegt zwaar mee.

Mensen die langer in Nederland verblijven, raken steeds meer overtuigd van hun beslissing om te blijven. Hun hoop op een beter leven en positieve verwachtingen van Nederland worden bevestigd, waardoor de keuze om hier te blijven definitief wordt. Ook oudere vrouwen die aan het begin van de oorlog zijn gevlucht en aanvankelijk vaak afhankelijk waren van hun volwassen kinderen, hebben inmiddels positieve ervaringen met het leven in Nederland en willen blijven.

De redenen om te blijven wegen steeds zwaarder en overstijgen de overwegingen om terug te keren. Opvallend is dat het gebrek aan vertrouwen in economische stabiliteit, rechtszekerheid en een duurzaam einde van de oorlog steeds vaker wordt genoemd als reden om niet terug te gaan. Deze institutionele en economische motieven worden ook door nieuwe aankomsten vaker genoemd als reden om naar Nederland te komen.

Nieuwe aankomsten kiezen vooral voor Nederland omdat hier al familie of vrienden wonen. Ze voelen zich vaak nog onzeker, maar willen op korte termijn in Nederland blijven. Binnen deze groep zijn relatief veel jonge mannen vertegenwoordigd, die sinds augustus 2025 voor het eerst sinds 2022 weer het land mochten verlaten. Zij kwamen vaak spontaan en samen met vrienden. Ze zijn nog zoekende in hun toekomstbeeld, maar wel gemotiveerd om Nederlands te leren.

Mensen in een kwetsbare positie, met name mensen die al sinds langere tijd geen werk vinden, een beperking hebben of psychische klachten ervaren, voelen sterke onzekerheid en weinig handelingsruimte. Ze ervaren druk rond hun levensonderhoud, maar hebben tegelijkertijd hoop en vertrouwen in de Nederlandse overheidssteun.

Opvallend is dat bijna niemand zegt te willen bijdragen aan de wederopbouw van Oekraïne. De oriëntatie ligt duidelijk op Nederland. Als permanent verblijf hier niet mogelijk blijkt, bijvoorbeeld door overheidsbeslissingen of gebrek aan toegang tot huisvesting, overwegen mensen door te reizen naar een ander land. De mate van verbondenheid met de Oekraïense cultuur, die sommigen ook in Nederland willen behouden, speelt daarbij nauwelijks een rol. De focus ligt vooral op het opbouwen van een beter leven elders dan terugkeer overwegen naar een onzeker Oekraïne. Daarbij valt op dat veel respondenten een stellig en negatief beeld van de huidige situatie in Oekraïne hebben. Ze maken zich zorgen over criminaliteit en wat zij zien als een verslechterde mentaliteit. Dat beeld wordt vooral gevoed door het nieuws dat ze volgen.

Een kleine groep respondenten overweegt terugkeer. Twee mensen zijn inmiddels vertrokken naar Oekraïne of Polen, omdat het in Nederland niet is gelukt om werk te vinden en zelfstandig in hun basisbehoeften te voorzien. Hoewel ongeveer 60-70 procent zegt definitief te willen blijven, staat naar schatting 15-30 procent nog open voor meerdere opties: terugkeer naar Oekraïne of doorreizen naar een ander land. Die afweging wordt minder bepaald door veiligheidsontwikkelingen in Oekraïne, maar vooral door baankansen, economisch perspectief en toegang tot huisvesting in Nederland, Oekraïne of elders in Europa.

Regioplan

Transformatorweg 38
1014 AK Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl

REGIOPLAN
PARTNER VOOR MAATSCHAPPELIJKE IMPACT